

რეზო ემელიანე აღაშია

ტექნიკი გიანედი –
სისხნიდან ცხემლი

გამომცემლობა ინტელექტი
თბილისი

მხატვარი
რეზო ემელიანე ადამია

ISBN 978-9941-9015-7-7

© გამომცემლობა ინტელექტი, 2008

© რეზო ემელიანე ადამია, 2008

წინათქმა

ტერენტი გრანელის ღრმა, უკიდურესი სევდითა და მელანქოლიური განწყობით აღბეჭდილმა ლექსებმა იმთავითვე გაიკვალა გზა პოეზიის მოყვარულთა გულებისაკენ. ტანჯული პოეტის შინაგანი ურთულესი ბუნება, სულიერება, გულისთქმა და მზერა სამყაროს მწუხარედ აღიქვამს და სწორედ ამ სიმწუხარეში ცდილობს საკუთარი „მეს“ მოპოვებასა და დამკვიდრებას. მისი სულიერი არსება საოცარ სიახლოვეს ამჟღავნებს ასევე ცხოვრებისაგან გატანჯულ ნიკო ფიროსმანაშვილთან, რომელსაც ტრაგიკული განცდებით აღსავსე ლექსი მიუძღვნა. იქნებ, ეს გახდა შთამაგონებელი წყარო ჩვენი თანამედროვეობის აღიარებული ფერმწერის რეზო ადამიას ესსეებისა, ტერენტი გრანელის პოეზიის სიყვარულით რომ არის გამთბარი და გასხივოსნებული.

ხელოვანის სულიერი თვალი და მსოფლხედვა თავისებურად აღიქვამს მეორე ხელოვანის მემკვიდრეობას, ვფიქრობ, მათი შეხვედრა ყოველთვის საინტერესოა და მრავლისმთქმელი, რადგან ორ მონათესავე

სულს შორის დიალოგი ეფუძნება სამყაროს ორიგინალურ აღქმას, მსოფლმხედველობას, ღრმა ფსიქოლოგიზმს, რომელთა ახსნა ლოგიკური მსჯელობით შეუძლებელია ან, უკეთეს შემთხვევაში, ძალიან რთული. მათი სულიერი ნათესაობის გამოვლინება ხშირ შემთხვევაში ინტუიტიურია, ოღონდ სულიერი ჭვრეტის შედეგად მიღებული. ამიტომ რეზო ადამიას თვალთ დაანახული ტერენტი გრანელი და მისი სევდიანი პოეზია თვით პოეტის ზეყოფიერების სიმალეებისაკენ სწრაფვით, ღმერთთან შერწყმის სურვილით, ზოგჯერ სიცოცხლის ნყურვილითაც წარმოჩნდება და მისი საოცრად ტევადი, მრავლისგანმცდელი სული ურთიერთსაპირისპირო, ურთიერთგამომრიცხავ განწყობათა ნიჭიერად გადმოცემით მწუხარებით შთაგონებული პოეტის სავიზიტო ბარათად გვევლინება.

ტერენტი გრანელი, როგორც ხშირად ამბობენ ხოლმე მისი პოეზიით დაინტერესებული მკითხველები, სამართლიანი იქნება, თუ მათ რიცხვს ლიტერატორთაც მივაკუთვნებთ, სევდის, მწუხარების, ღრმა სუბიექტური განცდების მქონე პოეტად მიიჩნევა,

რომელიც განწირულის სულისკვეთებით იყო შეპყრობილი. ტერენტი გრანელის სახელი იდუმალებითაა აღსავსე, რასაც ხელი შეუწყო სიცოცხლეში და გარდაცვალების შემდეგაც კარგა ხნის განმავლობაში მისმა მივინყებამ, მეტიც, მისი შემოქმედების უგულბელყოფას. საკვირველი კი არის, როგორ შეიძლებოდა „Memento mori“-ისა და სხვა შედევრთა სახელის იგნორირება. მან ხომ თავისი პირადული განცდები ზოგადკაცობრიულ დონემდე აიყვანა და აჩვენა ობოლი სულის მძიმე ტრაგედია, გამონვეული საზოგადოებასა და პიროვნებას შორის ღრმა უფსკრულით, ადამიანის ცხოვრების ამაოების მძაფრი განცდითა და შეგნებით.

პოეტის ამ კოსმიური აღქმის, ბედისწერას დამორჩილებული შემოქმედის მსოფლგანცდის შეცნობის თავის ინდივიდუალურ გააზრებას გვთავაზობს წინამდებარე წიგნში მხატვარი რეზო ადამია.

პროფესორი **ნესტან სულავა**

ირგვლივ სიკვდილის ხელი მეხვია,
რა მექნა, სულო, დაუცხრომელო!
მსურდა სიბნელე რომ გამერღვია,
და კვლავ ქვეყნისთვის თვალი
მომეველო.

შენ ვერ მიხილავ, და ნურც დამეძებ,
სადღაც წამიღეს ბნელი მკლავებით.
მე წუხელ მოგკვდი შუალამეზე,
როდესაც კრთოდენ ცის ვარკვლავები...

**„ტარანტი ბრანელში ზეციური
სახე და სულის კოსმიური
კულტურა“**

მგოსნის მისტიკურ სულში, მძაფრი, უცხო და უცნაური პოეზია იყო ჩანწული. მას არ შეეძლო ამქვეყნიური მორჩილება და დუმილი. პოეტი თავის წმიდათა წმიდა შემოქმედებას ჯოჯოხეთურ პირობებში ქმნიდა უფრო კატორღულში, ყოვლად უდანაშაულო მგოსანი, გაურკვეველსა და მწარე პატიმრობას განიცდიდა და მაინც, ზემინური პოეზიის შედეგები, ქართულ მარადიულობაში ჩაკირა და ჩაადუღაბა...

უცნაურია, მაგრამ ჩვენს პლანეტაზე, თითქმის მრავალ რელიგიაზე აღმატებულად მძლავრობენ და მარადიულობენ ხელოვან გენიათა შედეგები. მოგანვდით სასწაულებრივ ფაქტს: „ბჟა დიდა რე ჩქიმი, თუთა მუმა ჩქიმი, ხვიჩა-ხვიჩა მურიცხეფი და დო ჯიმა ჩქიმი“. „მზე დედაა ჩემი, მთვარე მამა ჩემი, ხვიჩა-ხვიჩა ვარსკვლავები და-ძმებია ჩემი“. ამ კოლხურმა უძველესმა ლექსმა, რომელიც დედამიწის საოცრებამ

გადაარჩინა, უამრავ რელიგიათა სახეობანი თუ მიმდინარეობანი, საკვირველია, მაგრამ დააბერა და შორეული წარსულის ისტორიის მიუვალ სარკოფაგებში ჩაკეტა. თავის დროს ამ შედეგის ავტორი ხომ ტერენტი გრანელივით ქმნიდა ვარსკვლავთ შესადარ მისტიკურ ლექსებს. სამწუხაროდ, მისი შემქმნელის ვინაობა ისტორიის მეხსიერებაშიც არ ჩანს და ჩამქრალა სამუდამოდ. ლექსი კი მარადიულობასთან ერთად დარჩა... ეს ნაწარმოები რომელათასწლეულებს ეკუთვნის, არ ვიცით და არც იციან... აქედან შეიძლება უდავოდ დასკვნა გამოვიტანოთ, პოეზია და, კერძოდ ხელოვნების მრავალი დარგი, მათ შორის: ფერწერა, ქანდაკება, მუსიკა და არქიტექტურა სამყაროს, გალაქტიკათა და პლანეტების რეალური-მხატვრულ, ზეციურ ფორმათა, ხაზთა და ფერთა ტონალობაა, რომელნიც თავად მარადიულობას წარმოადგენენ. კოსმოსის სიღრმეებიდან, რელიგიის და ხელოვნების სიახლეები კი ყოველთვის ჩაეგზავნება ჩვენს პლანეტას უსასრულოდ და უწყვეტ ნაკადად: როგორც სამყაროა მთლიანი — ერთი სახის,

ასევე ისინიც აგრე გამოიყურებიან, მაგრამ ურთიერთისაგან სრულიად განსხვავებული შინაარსის, სულიერი სიღრმეებისა და ორგანიზმისანი არიან. ხოლო ყოველი სახეობის და მიმართულების შედეგრი, როგორც მინი კოსმოსი, უზარმაზარი პლანეტებივით გაუცვეთავი და უბერებელია. ალბათ მრავალი პლანეტაც მოისუსტებს მათ წინაშე. ახლა ვიფიქროთ და მოვიგონოთ ის დრო, დედამიწაზე ადამიანებმა ბორბალი რომ გამოიგონეს. უფრო ბევრად გვიან, საშინელ შორეულში, მილიონობით წლის წინ გამოქვაბულის შედეგრი მხატვრობაა, რომელიც პირველყოფილმა გენიამ მოხატა, ეს ისტორიის ლამპარჩამქრალი შედეგრები, შორეული დროის სიბნელიდან ჯიუტად მოედინებიან, რომელნიც ყოველგვარ რელიგიაზე და დამწერლობაზე უძველესია. და ისინი გახლავთ არქაული ხელოვნების წინამორბედნი. ალბათ ქვეყნიერების ერთერთი საოცრებათაგანიც. მარადიულობა ხომ ნებისმიერ ხელოვნების შედეგრშია ჩასახული, ასევეა ტერენტი გრანელის შემოქმედებაში, უდიდეს გალაკტიონ ტაბიძეში, ბუმბერაზ რუსთაველში: ძნელია აქ

მსოფლიოს მოკაშკაშე მრავალ გენიათა ჩამოთვლა, ამიტომ თქვენთან ერთად თან-მიმდევრობით ვაგრძელებ ტერენტი გრანელზე ფიქრს და მის სულიერ რხევებთან გონებრივ შეხებებს.

ტერენტი გრანელი, თითქოსდა შორეული სამყაროდან ლტოლვილი პოეტი, კოსმიურის, მინიერის და იმქვეყნიური განცდების შემოქმედებითი სინთეზი გახლდათ ვინსენტ ვან გოგით, ამადეო მოდელიანით და ნიკო ფიროსმანაშვილივით; ტერენტი გრანელის შემოქმედებითი სული დედამიწას შემთხვევით თუ უფლის მეოხებით ჩაქროლებული სრულიად უცხო ფენომენია, რომელმაც ისედაც ტრაგიკული ადამიანის ტანჯულ და გვემულ სხეულში საშინელი ტყვეობა და მწარე ტკივილი განიცადა. ამდაგვარი არგაგონილი ბოზოქარი მოვლენების შემდგომ მისი ღრმად სევდიანი და უცხო ჰარმონიად ქცეული გლოვა და კაცური მოთქმა პლანეტათა შორის ირეალური ფერებით გაჯერებული დიდ ხელოვნებად დაიბადა, მერმე მგოსნის შეწირული და ეული სული უდროოდ განეშორა ხორციელ ტყვეობას და კოსმიური მარა-

დიულობის სივრცეს შეერწყა. ძლიერი და დიდი შემოქმედის მოუსვენარი სულის სამყარო, რომელიც ჩაგზავნილი იყო ტერენტის სხეულში, მითიური გმირის, ჰერკულესის კლდესავით უდრეკ სხეულშიც რომ ჩასახულიყო, ეჭვსგარეშეა, მასაც დაიმორჩილებდა და უსაშველო ტყვეობაში მოაქცევდა.

არა სიკვდილი, არა სიცოცხლე, არამედ რალაც სხვა, რომელიც გახლავთ სამყაროს მარადიულობა და უცხო სიცოცხლე, რასაც ვერ ეკარება, მინიერი თუ არა მინიერი შავბორბალა სიკვდილი. მხოლოდ იმ რალაც უცხოს ძიებაში, აზრთა განცდებში და მის მოლოდინში განდეგილსა და მარტოხელა პოეტს, ამქვეყნიურისაგან ზეჭირად თანამედროვეებისაგან ნიჰილისტურად მიტოვებულს, არ დაჰკლებია გამანადგურებელი მტრობა და შური, განსაკუთრებით წითელმა პოლიტიკოსებმა სასიკვდილოდ გაიმეტეს იადონივით მგალობელი მგოსანი და წამების ეკლიან ბოძს გააკრეს...

სამყარო თავისი ბუმბერაზი პლანეტებიდან დაწყებული, დედამიწის უმცირეს მოლეკულამდე უსასრულო წვას განიცდის, თავად წმიდათა წმიდა სიყვარულიც

ხომ აღმოდებული ხანძარია მისტიური. გლოვა, სევდა და მელანქოლია კი სულის დაუსრულებელი წამებაა სასტიკი. ტერენტი ნებისმიერ ამდაგვარ მდგომარეობას ღრმა სულიერებით, მტკივნეულად შეიგრძნობდა და ბოლომდე განიცდიდა. ხოლო მგოსნის ძლიერი, მძაფრი და მოუსვენარი სულიდან ამოვარდნილი ყოველი ლექსი უძირო მოთქმაა ამქვეყნიური ჟამისფერი სიცოცხლისა.

ქართული, განსაკუთრებით პოეტის მშობლიური კუთხის სამეგრელოს — კოლხეთის სევდიანი და მაღალმხატვრული — ხალხური სიმღერების, სრული შინაგანი ფორმა და ინდივიდუალური სახეა ტერენტი გრანელის პოეზია. ყოველ მის ლექსში, გიტარის დაჭიმული სიმებივით ზუზუნებენ ნერვისმიერი, შინაგანი, მუსიკალური და სასწაულმოქმედი კოსმიური ბგერები...

დიდმა ჰოლანდიელმა ფერმწერმა ვან გოგმა მთელი თავისი შემოქმედებითი მოღვაწეობა შეაღია ნათელი, მსუყე, ამაღლებული განწყობილების, დრამატული, მაგრამ მთის ჰაერით გამჭირვალე კრისტალურ ფერთა ძიებას და საბოლოოდ მიაღწია

კიდევაც ფერწერაში უახლოესს, ინდივიდუალურსა და მაღალმხატვრულ სასწაულს.

ვან გოგმა, ფერისა და ჭეშმარიტი განწყობილების მეოხებით, ყოველი სურათის კოლორიტისაკენ მოიხმო საოცრება, კოსმიური და ფერადხაზოვანი სული. რაც უფრო და უფრო, მაღლა ასწია სურათის ფერწერული ჟღერადობა, ფორმის და ცოცხალ ხაზთა დინამიურობა და სიმძაფრე, ის მეტად მიუახლოვდა სამყაროსეულს, კოსმიურსა და ღრმა ადამიანურ სევდას. ასე, რომ მინიერი თუ კოსმიური სევდა ნუ შეგვაკრთობს, ადამიანებო, თავად უდიდესი, სულიერი აღმადრენის ნებისმიერი სიყვარულიც ხომ სევდის საამო ზეციური ნიავითაა გაჯერებული.

ტერენტის და ნიკო ფიროსმანაშვილის შემოქმედებითი წვა და ღრმა ნაფიქრები სევდის უხილავ ცეცხლზე იწრთობოდა და კიდევაც შექმნეს სრულიად ახალი აზროვნების და ინდივიდუალური სახის, უნიკალური ხელოვნების ნიმუშები.

დაღლილი და სევდის მუქ ფრესკად ქცეული მგოსანი მიჰყვება უცნობი ცხედრის სამგლოვიარო პროცესიას. შემო-

დამებისას, ახალ მინამიყრილ საფლავთან დგას... სიკვდილის დანით აკაფული ვარდები კი მკვდარ მრავალფერად პეპელასავით გართხმულა მუქი ფერის საფლავის მიწაზე...

დიდი ხანია დაღლილი მზე დასავლეთის შორეულში ჩაესვენა და ამქვეყნიურ მძევლად დაგვისვა ღამეული სევდა, რომელიც განმარტოებულ პოეტს დღენიადაგ უმძიმეს ტვირთად აწვება. უცხო განცდებისაგან ღონემიხდილი მგოსანი კი დგას გამჭვირვალე ბინდისფერი სვეტივით და ქვითინებს სამყაროს რექვიემად. თმებჩამოყრილი სანთლისფრად ქცეული ტერენტი მდუღარე ცრემლსა ღვრის უცნობის საფლავთან. უცნაური და ყოველმხრივ განსხვავებულია მისი გლოვა და წუხილი... უთუოდ, აქაც იმ კოსმიურ მესამეს, რაღაც შეუცნობელს და შორეულს ეძებს გრანელი...

უფალმა კაცობრიობას მხატვრული თუ მეცნიერულ ჭეშმარიტებათა მესაჭედ დიდი ადამიანები მოუვლინა. ტერენტი გრანელიც ამ რჩეულ შემოქმედთა საუკეთესო წარმომადგენელთაგანია. გრანელმა, თავისი მგოსნური და ფილოსოფიური წრიული

აზროვნებით — აფეთქებული განცდით და ნაღდი პოეტური ხედვით უახლოეს საუკუნეებს, კოსმიური სიჩქარით გაუსწრო და მომავალი ათასწლეულის, პლანეტათა შორის პოეტად მოგვევლინა.

დიდი მისტიკოსი მგოსანი უფლის ქადაგებასავით უბრალოდ და გასაგებად გვესაუბრა სიკვდილ-სიცოცხლის რაობაზე და შორეულ რაღაც სხვაზე...

გენიალური მხატვრის პაბლო პიკასოს ყველა მიმდინარეობის ფერწერული თუ გრაფიკული სურათები უზარმაზარი სევდის მატარებელია, შინაგანად კი ნმიდა, ჯანმრთელი და ვაჟკაცური.

ყოველი ნორმალური და ჯანმრთელი ადამიანის ნუთიერი სიამოვნების და განცდის დასასრული ძუნწ ნამებში თავსდება და მისი საამო ფინალიც ხომ სევდის ბურუსითაა მოცული. ხოლო სამყაროსეული გლობალური მძლავრი და მარადიული სევდა, ყველგან მავალია: ამდაგვარ ამაღლებულ სევდას ტერენტი გრანელი მაცხოვრისა და ღვთისმშობლის დარად ატარებდა. განა შეიძლება ხილვა ხატწერის უკვდავ ნიმუშებში მხიარული მაცხოვრისა

ან მარიამ ღვთისმშობლისა? მათ წმიდა და უსასრულო კოსმიურ თვალთა კეთილ მზერაში, სამყაროსეული, რაღაც ძალიან შორეული და უცხო სევდის ფერადოვანი და ღვთიური, გამჭვირვალე ნისლია განფენილი...

ციურ სხეულებში დედამინისაგან უკიდურესად განსხვავებული, უცხო რაღაც, სულ სხვა სიცოცხლე არსებობს; ზოგ შემთხვევაში თითქოსდა დაუჯერებელია, ასევე პლანეტები თავიანთ თავს გრძნობენ თუ ხედავენ; ჩვენთვის მიუწვდომელი სირთულეა მათი კოსმიური სიცოცხლის შეგრძნება და მეცნიერული გაშიფვრა, მიახლოებით მაინც იმისა, რაც მათში, ჭეშმარიტად არსებობს. მაგრამ ჩვენეული მცირედი ინტუიციიდან გამომდინარე, იძულებულნი ვხდებით ზოგადკოსმიურად ვირწმუნოთ. ამდაგვარად რომ არა, ისმება კითხვა, მარტო ადამიანთა და სამყაროს უთვალავ თვალთა ურთიერთ სამზერად ჰკიდია ისინი კუნაპეტ ბნელსა და უსასრულო ციურ სივრცეში? რა თქმა უნდა, არა! ალბათ, ის რაღაც კოსმიური მესამეა მათში, რასაც დღედაღამ ტერენტის აფორიაქებული სული დაეძებდა.

თვითეულ ჩვენგანს მუდამყამს ჩაგვეს-
მის ტერენტი გრანელის ლამის ფრინველი-
ვით, არამინიერი შეძახილი. „არა, სიცოცხ-
ლე, არა სიკვდილი, არამედ რაღაც სხვა“. აი, ამ უცხო მესამეზე ფიქრით და განსჯით, თავად ანგელოზებიც ცასავით გამჭვირვა-
ლენი, შორეული სევდით არიან მოსილნი...

ტერენტი გრანელს ყოველი კოსმიური
ხილვა და განცდა პროზით რომ დაენერა,
ის თხრობაც ხომ უნაკლო პოეზია იქნებოდა
რაღაც შორეულის და ზე ფილოსოფიური
შეგონებისა.

კოლხური ფესვებიდან აღმოცენებული
მგოსანი როგორც კი დაუბრუნდებოდა მიწი-
ერ მშვენიერებას, მაშინვე სულის უმცირეს
მოლეკულამდე მშობლიური მიწის, კერძოდ
თბილისის რომანტიკული და უმშვენიერესი
გარემოთი აღტკინებული, ღრმა განცდებ-
ით, უსაზღვრო პოეტურ თრობას განიცდი-
და და იქვე იბადებოდა ოპტიმიზმითა და
საამო სევდით ნაზავი ლექსი შედევი...

პლანეტათა მგოსანი, სიკვდილ-სიცოცხ-
ლის მარადიულსა და ურღვევ შეუცნობად
კავშირს, სამყაროს მთლიანობაში აღიქ-
ვამდა...

„სიკვდილი ხომ საშინელებაა, მაგრამ სიცოცხლეც არა ნაკლები ყოფილაო“, ნაღვლიანად აღმოხდებოდა თურმე თანამედროვეებისაგან უკიდურესად შევიწროებულ პოეტს. მხოლოდ ნაღვ მიწიერ სიცოცხლეს, მის უსაზღვრო სითბოს და საოცარ სილამაზეს მიჰყავდა ტერენტი იმედის, ვინრო და რთული ხელოვნების ბილიკებით, ოპტიმიზმის მარადიულ კვარცხლბეკამდე და უშუალოდ დგამდა იქ უკვდავებად ქცეულ ცოცხალ ლექსს, გამჭვირვალე მარმარილოს ქანდაკებად... გენიის თუ დიდი მოღვაწე ადამიანის ამქვეყნიური მოვლინება და მისი შემდგომი შემოქმედებითი მოღვაწეობა უზენაესისაგან დედის საშოშივე ჩასახული კოსმიური და ღვთიური პროგრამაა. უბრალო მოკვდავთათვის კი მოულოდნელი და ბუნდოვანია. გარდაცვალება, გენიოსისა თუ უბრალო მოკვდავისა, დროის და ბედის პროგრამით გარდაუვალა და თანაბარი: იქვე უსაზღვროდ ტრაგიკული, მაგრამ საკვირველება ის გახლავთ რომ ჩვენეული დროის სვლით და მისი მარად დაუსრულებლობის იმედით დღენიადაგ ვართ გართულნი. საბედნიეროდ,

მისი მარადიულობაზე უეჭველობა და საერთო კოსმიური ბუნდოვანება უფლისმიერი მოწყალებაა ჩვენდამი... მიცვალებულს მინას რომ მიაბარებენ, ნელ-ნელა ის სიკვდილის საშინელი კლანჭებისაგან თავისუფლდება და მიწიერ მარადიულ სიცოცხლეზე გადადის. ხოლო მშობლიური სხეულიდან, სიკვდილისაგან განდევნილი და ანიოკებული სული, რომელიც ზეცაში გავიდა, მცირე დროის მონაკვეთში, გამჭვირვალე, მოცისფრო-მოისფრო ზეციური სიცოცხლით და კოსმიური თვისებებით იმოსება. აქედან გამომდინარე, ნებისმიერი ცოცხალი ადამიანი, ორი მარადიული სიცოცხლის მფლობელია. ხოლო გონი — აზროვნება, სამყაროს სრული ასლი და მოდელი, მისი მესამე უდიდესი საფეხურია, რითაც სამების ღვთიური სამკუთხედი იკვრება: სამწუხაროდ, უმთავრესსა და განუმეორებელ ინდივიდთან ერთად გონებაც იღუპება უკვალოდ...

ტერენტი გრანელის სევდა — მელანქოლია და ცრემლი კოსმიური სისხლის წვეთებში იყო უცნაური... ყოველმხრივ განსხვავებული მწუხარებით და უწყვეტი ფიქრებით სევდამორეული მგოსანი; მძაფრად განიც-

დიდა მინიერ მანკიერებას, უფრო მწვავედ გალაკტიკებისა და პლანეტების შემზარავ ურთიერთ სიშორეს და ძალიან ხშირად ღრმა აღტკინებულს, კოსმიური მწარე ნაღველი, სულიდან ლექსად ამოსდიოდა...

ქართულ პოეზიაში მსოფლიო მნიშვნელობის მრავალი პოეტები გვყავს. მაგრამ მათ შორის ყველაზე ნათლად კოსმიური პოეზიის უხვი ელემენტები მხოლოდ ტერენტი გრანელშია განსხეულებული. „სიკვდილიდან შობილი ორი სიცოცხლე“...

ადამიანში სიკვდილისაგან მოკლული ინდივიდი ქრება ატმოსფეროში. ნებისმიერი პიროვნების ინდივიდი სამყაროს სინამდვილეში მეცნიერულად შეუვალი ფენომენია, რომელთა რიგითობა უსასრულოდ მოედინება და გაედინება ბუნების გამოუღვეველი ფანტაზიის მეშვეობით. როგორც მოგახსენეთ, სიკვდილის შემდგომ ნებისმიერი სხეული თავისსავე მიწას უბრუნდება და მინიერ ფუნქციონირებაში თვითნებურად გადადის და სიკვდილ სიცოცხლის ასტრონომიული წრე აქაც მარადიულ ბრუნვაშია, სხეულიდან გასული და განმარტოებული სული კი ზეციურ სამყაროში პოულობს

თავის ადგილს და სრულ კოსმიურ ციკლშია ჩართული. ფაქტიურად სიკვდილი კლავს მხოლოდ პიროვნულ ინდივიდს და გონებას. ურთულესი და გარდაუვალი მოვლენის წინაშე, ყოველი ამ ქვეყნიური ძალა უღონოა, შედეგი კი უზომოდ მტკივნეული და ტრაგიკულია. სხვა მხრივ, როგორც ზემოთ მოგახსენეთ, სიკვდილი სიცოცხლის წრიული ფუნქციის შემსრულებელია და ორი შეტყუებული სიცოცხლის, სხეულის და სულის მოკვდინებით (დროებითი) უმალ თუ გარკვეულ დროში, ორი სხვადასხვა მხარეს განშტოებული სიცოცხლე იშვება: ოღონდ ურთიერთისაგან ძალიან განსხვავებული. ისევ ადამიანის ინდივიდს დავუბრუნდეთ. ინდივიდი მოდის უსასრულობიდან, უსასრულოდ, დაკანონებულად მიდის უსასრულობაში და ქრება... აქ კი უმძიმესი კოსმიური საოცრების სწორხაზოვანი ციკლია. უფრო შორს თუ გავიხედავთ ვრწმუნდებით, რომ სამყაროს უთვალავი მოვლენები ნათესაური და ერთგვაროვანია. ეჭვს გარეშეა ადამიანის ცოცხალი ინდივიდი და მოაზროვნე გონება ამ კოსმიურ ურთულესსა და ჩაუნვდომელ წესრიგს ვერასოდეს შეუ-

რიგდება და ვერც ჩანვდება... ესეც ხომ დიდი მიზეზი და რთული ასტრონომიული სურათია ტერენტი გრანელის უკიდურესად სულიერი გახელებისა და მელანქოლიური ტანჯვისა...

მძაფრსა და ურთულეს მგოსანში ის უდიდესი კოსმიური კოდირება იყო, რომელიც მხოლოდ კოლხურ-იბერიულ გენშია ჩადებული... ხოლო მანკიერი გაჩენა — კოსმოპოლიტიზმი შეურიგებელი და საზიზღარი მცნებაა, რომელიც დამპყრობელი ერის თვალთმაქცური იარაღია და ყოველ უფლისმიერად გაჩენილ ეროვნულ ინდივიდს განადგურებით ემუქრება და აქაც სიკვდილი თავის სამოქმედო ადგილს ეძებს...

ტერენტი გრანელში ყოველგვარი საღი კოსმიური პროცესი მტკიცედ ბოგინობდა და ამიტომაც ბევრისათვის რთული და მიუკარებაა ის...

მგოსანი ღრმა განცდებით ხშირად დასტირის უცნობის ცხედარს: ამდაგვარი თვითმყოფადი შემოქმედებითი აზროვნებით იკვლევს კოსმიურ, თითქმის ჩაუნვდომელ მოვლენებს და სრულ ქემ-

მარიტებას პოეზიის მეშვეობით გად-
მოგვცემს: ზემოთ გამოთქმულ უჩვეულო
აზრებს თვალს თუ გადავაავლებთ, ნათ-
ლად დავინახავთ საიდან მოდიოდა, ტერენ-
ტისეული უცნაური და უსაშველო გლოვის
მთავარი მიზეზი.

მტკიცედ სწამს პოეტს, ხვალ თუ ზეგ
მას და მის ახლობლებსაც იგივე მოელის.
დედამინიდან და საერთოდ კოსმიური სივრ-
ციდან, პიროვნების ინდივიდის უსასტიკესი
გაქრობაც (ვინ იცის, ეს მოვლენაც, დასაშ-
ვებია მიფარულიყოს სამყაროს სხეულზე;
ღმერთმა ქნას...) მჭიდროდ უკავშირდება
ტერენტი გრანელის პოეზიის კოსმიურ ფი-
ლოსოფიას.

უზომოდ მგრძნობიარე დიდი ნიჭის და
განცდების პოეტი აქაც ზეძალებს ხაზს
უსვამს და გვაფრთხილებს იმ რაღაც სხ-
ვათი... ამ სახით და თვითმყოფადი გზით-
მავალი მგოსანი იკვლევს და იძიებს უძ-
ირო, კოსმიურსა და თითქმის მიუწვდომელ
მოვლენებს ტერენტი გრანელთან პოეზიით
ნააზრევი ციკლი უთუოდ რომ ახლოსაა
ზესამყაროსთან და ამიტომაც ის მრავალ-

თათვის უცხო და მიუკარება იყო, არის და იქნება...

მგოსნის დაუდგრომელმა და უმძიმესმა სულმა (ნეტავი ვიცოდეთ რამდენ გრამს იწონიდა პოეტის უშიშარი სული) ინდივიდუალური პოეზიით, შორეულ კოსმოსში მარტოდმარტომ, რაინდული და თავგანწირული მგზავრობით, ჭეშმარიტებასთან ახლოს მისვლით აღიქვა და შეიგრძნო მიახლოებით სამყაროსეული. საბოლოოდ პლანეტათაშორისო მგოსანმა ტანჯულ სულთა მკურნალ კარაბადინად ქართული პოეზიის მარადიული და ხელთუხლებელი განძი დაგვიტოვა.

კოსმოსის შორეული უწყვეტი ხმებივით და მოცარტის საოცრება რექვიემივით ალალ მართალი და ჭეშმარიტების ბეჭედი ტერენტი გრანელის პოეზია.

უცხო ტალღად სტიქიასავით მოვარდნილი ლექსის ურთულესი სტილი და მხატვრული ფორმა არამინიერი ემოციებით, აზროვნებით და განცდების მონოლით, თანამედროვეთაგან დამსჯელური ღალატით დაღლილ-დაქანცული მგოსანი უდროოდ

განაშორეს მინიერ სიცოცხლეს და პოეტ-
ის უკიდურესად გახელებული და განაწყ-
ენებული სული სისხლისფერ ხაზად სა-
მყაროს ვარსკვლავეთში გაიჭრა და საში-
ნელ შორეულში მიიკარგა...

რეზო ემელიანე ადამია

ვედრება უფალთან

ვერ გავარღვიე ბოროტის შავი რკალე-
ბი,

მუდამ თან დამდევეს მე უსაზღვრო მონ-
ყენილობა.

მოვა სალამო, და ოცნებით დავიღალე-
ბი,

სულს უხარია თეთრი ღამე და უძი-
ლობა.

ჩემი ცხოვრება უცნაური ქრება ცრემ-
ლებით,

არავინ არ მყავს, არსაიდან შეველას არ
ველი.

ო, ჩემს გარშემო მკვლევლებია და გამ-
ცემლები,

უფალი იყოს ამ ქალაქში ჩემი მფარვე-
ლი...

მე და გალაკტიონი

ავად ვიყავი, ნუხელ ვკვდებოდი,
ახლა მიგონებს ალბათ ზოზია.
გალაკტიონში არის დემონი
და ჩემში უფრო ანგელოზია.

ყოველდღე ვიღებ ძვირფას ბარათებს,
ბაღში მივდივარ, ეს დღე ცივია.
გალაკტიონში მინა ანათებს
და ჩემში უფრო ზეცის სხივია.

შორს ქარი კივის, ახლო მტერია,
ახლა ღამდება, შვიდია სრული.
გალაკტიონში ლურჯი ფერია
და ჩემს ლექსიდან მოჩანს უფრსკული.

ავად ვიყავი, ნუხელ ვკვდებოდი,
ახლა მიგონებს ალბათ ზოზია.
გალაკტიონში არის დემონი
და ჩემში უფრო ანგელოზია.

* * *

ისევ წინ მიდის პოეტის მკერდი,
რას ისურვებდი, შენ, ჩემო გულო!
ბნელი ღამეა, მივდივარ ერთი,
მივდივარ მარტო და ლექსს ვკითხუ-
ლობ.

ახლა ეს ფიქრი უფრო შავია
და სასიკვდილო არიას ვუსმენ.
ჩემი ლექსები ხომ უკვდავია
და უკვდავ სახელს ვატარებ ისევ.

გადავრჩი ისევ, წუხელ არ მოვკვდი,
რას ისურვებდი, შენ, ჩემო გულო!
ისევ ღამეა, მთვარე ამოდის,
მარტო მივდივარ და ლექსს ვკითხუ-
ლობ.

ზამთრის მოახლოება

მოდის ზამთარი, თოვლი და ყინვა,
თოვლის და ყინვის ცისფერი წვეთი.
სნეული სახე სიკვდილის წინ ვარ,
სიკვდილის წინ ვარ, მე როგორც გედი.

დავდივართ ღამით, და მე ვარ თოვლი,
და მე ვარ ნისლი, და მე ვარ წვიმა.
და სულს ცეცხლისკენ მივყევარ
თრთოლვით,
ისე ვარ როგორც ვიყავი წინათ.

ბედის სიშორეს ქარივით მისდევს,
რიცხვები გლოვის და აღშფოთების.
თბილისის კვამლში ვეხვევი ისევ,
მე თანამგზავრი მკვდარი ფოთლების.

სძინავს გრიგალებს ღამის შუშაზე,
ფითრდება მზეზე სული მოღლილი.
ჩუმად გავივლი სადმე ქუჩაზე
მე მგლოვიარე და წელმოხრილი...

გულიდან სისხლის წვეთები

მე ვწერ ამ სტრიქონებს ქარიან ღამეში, როდესაც წვიმის წვეთები ეცემიან მინას და როცა სიშორეზე ტირის როიალი.

მე ახლა მაგონდება ჩემი ცხოვრების ქარიშხლიანი დღეები და სინანულის ჟრუანტელი მივლის.

თანაც მიხარია, რომ ვარ ტერენტი გრანელი.

ნინ უფსკრულია და შავი ნისლი მახვევია ირგვლივ.

მე ქვეყნის გაჩენიდან ნელა მივდიოდი სინათლისაკენ, რომ მეხილა მზე.

ალბათ მიზიდავდა შორეული და უხილავი.

მოვედი ადრე.

და ახლა ისევ ვუახლოვდები სიბნელეს, როგორც ზღვას, სადაც სამუდამოდ ჩაიძირება ჩემი სხეული.

ყოველ ღამეს მოაქვს ფიქრი სიკვდილზე და სიშორეზე.

და მეშინია...

ვფიქრობ: მოვა წამი, როცა არ ვიქნები ცოცხალი. მაინც მჯერა ჩემი უკვდავება.

მე პოეზიამ მაგრძნობინა, რომ სადღაც შორს არსებობს უკვდავების ცისფერი მხარე, სადაც დაფრინავს ჩემი მწუხარე სული.

ქარიშხლიანი ღამეა და მინდა ვიყო სხვაგან.

პოეზიამ იცის უეცარი სიხარული, რომელიც უდრის გაფრენას.

მე არ მინდოდა სიცოცხლე.

არც სიკვდილი.

მე რაღაც სხვა მსურდა.

ახლაც ვფიქრობ და მწამს მესამე გზით არსებობა, როგორც იდუმალების.

მე ისევ ვდგავარ მარადისობის გარინდებულ საზღვართან ვით მგლოვიარე სერაფიმი და ველი ქრისტეს ლანდს, რომელიც დამიხნის მე განსაცდელისაგან.

და მჯერა სიცოცხლე სხეულის გარეშე.

მე მივმართავ მთელ მსოფლიოს შემდეგი სიტყვებით:

მე მინდა გაფრენა.

მე მინდა ყველგან ვიყო, როგორც ღმერთი.

ჩარჩენილი ვარ ბავშვივით ამ ცოდვილ ქვეყანაზე და არ ვიცი როგორ ამოვიდე იმ ტალახიდან, რომელსაც ეწოდება მინა.

არა სიცოცხლე.

არა სიკვდილი.

არამედ რაღაცა სხვა.

ვამბობ: არ არიან სიტყვები გრძნობისათვის, გარეთ ისევ ქარიშხალია, წვიმის წვეთები ისევ ეცემიან მინას და ისევ სიშორეზე ტირის როიალი.

გაზაფხულის საღამო

გაზაფხულის საღამოა მშვიდი,
ხიდან ხეზე გადაფრინდა ჩიტი.

სული საზღვარს გადასცდება ფრენით,
ახლაც მახსოვს მისამართი შენი.

ცამდე წვდება ღამეების სიგრძე,
რალაც დიდი სიხარული ვიგრძენ.

წინ მეშლება სხვა ოცნების არე,
მიწის ცქერით დაიღალა მთვარე.

გაზაფხულის საღამოა მშვიდი,
ხიდან ხეზე გადაფრინდა ჩიტი.

გმოსანში კოსმიური ფეთქვა და სულიერი ნგრევა

დედამინაზე ადამიანი, თავისი ჩამობრძანების დროიდანვე, ორბუნებოვანი გახდა, ჩვენმა პლანეტამ მტკიცედ გაითავისა ის და მისეულ მძლავრ სტიქიაში შეისისხლხორცა...

მიწიერებიდან მხოლოდ გენიებია ზესამყაროსკენ მარადიულად ატყორცილნი:

მათგან ტერენტი გრანელი სრულიად განსხვავებული კოსმიური მოვლენა და მარად ანთებული წმიდათა წმიდა სულიერი მისტიკაა.

შემოქმედი ადამიანის მოუსვენარი სულის მძაფრი მოძრაობა და მისი მარტოობის მრავალსახეობაა. დღენიადაგ სულიერად განდეგილ პოეტს, უზარმაზარი მარტოობის ტალღა ეძგერება ხოლმე, განსაკუთრებით შუალამისას ან გამთენიის ჟამს, სადაც არ უნდა იყოს, უმალ ადამიანის გამახელებელი და სულის შემადრწუნებელი სევდა-მელან-

ქოლია მოიცავს მას და, აქედან გამომდინარე, იქმნება მხატვრული განწყობილების შესატყვისი შემოქმედება. ყოველივე ზემოთ აღწერილ მოვლენებს ბუნებაში, როგორც მცენარეთ, სჭირდება სარწყავი წყალი და მზის სხივი, ასევე ესულდგმულება ის ნაღდი მგოსნის კოსმიურ სულსაც. აგრე ყოფილა ოდითგანვე, უსაშველო და უმძიმესი გარემო-წნეხის მეშვეობით იბადებოდნენ უკვდავი შედევრები.

განსაკუთრებული სილამაზის სოფლის ბუნების წიაღში უმთვარო ღამეს თუ განციცდიათ მარტოობის მძიმე შემოტევა?! როცა ირგვლივ ყველას სძინავს, ყოველი ცოცხალი არსება ისვენებს და რითმულად სუნთქავს. ამ დროს ღამის შავი დიდი ფრინველი გადაგვიფრენს და უცნაურს, სულში ჩამწვდომ რომანტიულ სევდას და უსასრულო ოცნებას ტოვებს შენში. მაშინვე მოგეძალება კაცს მარტოობის მელანქოლიის უძლიერესი ტალღა და სრულიად უცხო და ახალი მისტიური გრძნობა იღვიძებს. ამასობაში უკიდურესად დინამიური ხდება შენი შინაგანი სულიერი სამყარო, ზეციურ ძალთაგან დამუხტული და გაათკეცებული

ენერგიით გაურბიხარ ამ უხილავსა და განუსაზღვრელი ძალის მქონე დემონს, რომლის სახის ფერი შემადრწუნებლად კუნაპეტი ღამის ფერისაა, უსასრულო, უფრო კი მიცვალებულთათვის განკუთვნილი მინისქვეშა სამარისმიერი. ამდაგვარი უკიდევანო და შეუცნობადი სულის დამთრგუნველ-დამანგრეველი მუქი ლურჯისფერის უსაშველო გრძნობათა მორევში ტრიალებდა და უცხო გარემოში გამთლიანებულიყო სულაფეთქებული ტერენტი გრანელი. აბა, რომელ დიდ მგოსანთაგანს განუცდია უფრო მძაფრად და მწვავედ სულის მარტოობა, ნიკოლოზ ბარათაშვილივით? პოეტის გახელებული სულით ნაქანდაკარი „მერანი“, რეალური სურათია ყოველივე ზემოთ თქმულისა. ტერენტი გრანელმა კი ბევრად მძიმე ტანჯვა-წამებით განვლო მაგდაგვარი კოსმიური შემოქმედებითი პროცესი.

უდიდესი, უსათუთესი, არგაგონილი და ჯერ არნახული სპეტაკი სულის მფლობელნი იყვნენ კოსმიური სტიქიის მქონე მგოსნები. მარტოობის მელანქოლიას მიგდებულნი დიდი გალაკტიონიც, პოეზიის კოსმიურ

მძიმე ჯვარს ეცვა ის და ისე განემორა ბოროტების მიწიერ ბობოქრობას.

გენიები ხელოვნებაში თუმცა საკაცობრიო შედეგებს ქმნიან, უდიდეს სულიერ და გონებრივ საზრდოს უტოვებენ დედამიწელებს, მაგრამ, სამწუხაროდ, მათგან უმეტესობა, საშინელი მარტოობის და სულიერად უსასტიკესი განდეგილობის მსხვერპლნი გახლავთ.

ტერენტი გრანელის მენამულისფერ კოსმიურსა და უდიდეს მგოსნურ სულს ვერ იკავებდა მისი საკმაოდ ძლიერი სხეული. ხოლო მათ მთლიანობას უკიდურესად ბნელი და ბარბაროსული გარემო არღვევდა. ტერენტის სამყაროსეული სული და იშვიათი მგოსნური ნიჭი უცხო ძალებად აფეთქებულიყო და ვერ შერწყმოდა მხოლოდ მიწიერს... (უცნაური, უბოროტესი მძაფრი და მკვეთრი ურთიერთდაპირისპირების პლანეტაა ჩვენი დედამიწა) ადამიანური სულის განსაკუთრებულ გენიათა, ნიჭის და გონების სახე ამოუხსნელია, მხოლოდ მისგან შექმნილი შედეგია მცირედად ჩვენთვის სულშესახები, გონშესახები და სულით საგრძნობი; მაშასადამე, შედეგებსაც გააჩ-

ნიათ მრავალი ჩვენთვის მიუწვდომელი და ხელოვნების ბადაგით გაჟღენთილი უცხო კოსმიური ფენომენი.

ტერენტი გრანელს ჰქონდა ის უცნაური სული, რომელსაც არ შეეძლო მორჩილება; არც იმისა, ვის ჭურჭელშიც იმყოფებოდა, ხოლო ჩვეულებრივ მინიერებთან სრულიად უცხო იყო ის. სული მისი სივრცობრივი გახლდათ კოსმიურის მთლიანი ფორმით და უნაკლოდ მოქცეული რელიგიურობის სფეროში. მტკიცედ იყო გამთლიანებული სამყაროს უსასრულობაში და ეს უცხო მძაფრი კოსმიური ძალა აწვალებდა მას და მისგან წამებული აუტანელი ტკივილით დაენარცხა ატალახებულ მიწაზე... ტერენტი ფლობდა სამყაროს და პლანეტათა მთლიანობის კოსმიურ ურთიერთფორმას და უსასრულო სულიერ მისტიკას და ყოველივე ზეფორმა გამჯდარი იყო მისი გონების, სხეულის, კაპილარის და უწვრილესი ნერვის უმცირეს ნაწილაკშიც. ტერენტი გრანელი თავისმა უმძაფრესმა მგოსნურმა სულმა მწარედ დატანჯა და აწამა; ასევე შემოდგომის ფოთოლივით უგზო-უკვლოდ აფარფატა მისმა უცხო გე-

ნიამ. თუმცა ზოგჯერ მგოსნური ცისფერი ფიალით, პლანეტათა პოეზიის ბადაგსაც ღებულობდა, ეს კი, სამწუხაროდ, იშვიათობა იყო, მაგრამ მისმა მოუსვენარმა, მძაფრმა და გახელებულმა სულმა ყოველი დროის ადამიანთა სული, გული და გონებაც დაატყვევა.

ზოგ ლექსში ტერენტი, დედამინელები-საგან ჯვარცმული, უფლის სულით გვესაუბრება და გვემარტვილება.

სულის ნიჭი და ნიჭის სულიერება ქარბობალასავით ბობოქრობდა მის წმიდა და წამებულ ორგანიზმში, მისი სხეულის ყოველ უჯრედში. პოეზიის ვნებით აფეთქებული, ვერ ეტეოდა ოთახში, ვერც დარბაზებში, კლუბებში, თეატრებში, რედაქციების კაბინეტებში, სტუმარობისას, მწერალთა კავშირში, ქუჩებში, მოედნებზე, დედამიწაზე, ზამთარში, გაზაფხულზე, ზაფხულში, ხოლო შემოდგომით უსაშველოდ აღტკინებული იყო და ვერ უძლებდა ბუნების კვდომას. ქარი?! — ქარი საშინლად აფორიაქებდა მისი პოეზიის განძთსსაცავს. ვერა და ვერ ეტეოდა აწრიალებული, ვერსად, და შორეულ ცას შესცქეროდა გახელებული,

აღტკინებული გარბოდა სასაფლაოსკენ, იქ ხომ არ იყო მისი ხსნა? დადუმებული და ჩანისლული საფლავების ცქერისას კი აუვარდებოდა ბაღლური ქვითინი. ეძებდა იმ რალაცას, რომელიც მასთან იყო, მაგრამ ძალიან შორეული. ანუხებდა და ტანჯავდა აზრი ამ ქვეყნიდან გასვლის, ამ ბნელი და გაუმჟღავნებელი მარადიულობის სურათით, რომელიც სანყისიდანვე უსასრულოებაში სამარის ფერია.

ტერენტის სულში იჯდა ის დიდი ძალა, რომელიც მძაფრად და მკაფიოდ ხედავდა ქვეყანას, მხოლოდ სულის თვალით; სული მისი იყო ბუნებით უძლიერესი, მაგრამ სამყაროსთან და მის უსასრულო სივრცესთან ნაზი და პოეტური.

ჩვენს ირგვლივ ვრცელ სამყაროს უდიდესი დრამა და ტრაგედია ახლავს, ის საშინელ წვაშია, უსასრულო მოძრაობაშია და უკიდურეს სამყაროსეულ მკაცრ კანონიკაშია მოქცეული და ღრმა მისტიური საიდუმლოებითაა მოცული, შორეულ და უხილავ ზეციურ ფორმათა მიუწვდომლობაა: სივრცის უსასრულოებაში ბნელი და ნათელია, დაბადება და სიცოცხლე, სიბერე,

განადგურება, მოშლა და დაშლა, აღდგენა და უფლის განაჩენი, სატანის ბორიალი და შავი საქმეები და სიკვდილი, აი, რაა სამყარო და მისი მთლიანობა, როგორც სამყაროა ყველაფრის უკიდურესობა, ასევეა გრანელის ბობოქარი მარადიული სული და პოეზია...

ტერენტის იდუმალი სულის ფერი და წონა შეუცნობადია, როგორც სამყაროს მიღმა არსებული რაღაც სხვისა...

გალაქტიკებში განსახლებულ ყოველ პლანეტას თავისი უდიდესი კოსმიური სული გააჩნია; მზე?! მზე განუზომლად ყველაფერს ფლობს და ყველაფერსვე უშურველად გასცემს. დროა კაცობრიობამ მზის კულტი აღადგინოს ქრისტიანობაში, ის ხომ სიკეთის ზეძალაა, ამიტომაც ის არასოდეს არაფერში არავის არ შეეცილება, პირიქით, მზე კვებავს ყველაფერს და ყოველივეს. უთუოდ, სამყაროს გამგებელი ზე-ღმერთი არსებობს, მაგრამ მზეზე მალე-მალე არაფერია. ყოველი დიადი მიწისეული მხოლოდ მას უახლოვდება და მეტი არაფერი. მაპატიოს უფალმა, მაგრამ მე დაბეჯითებით ვიცი, თავის დროზე მიწის

ზედაპირისეულ სიცოცხლეს სამუდამოდ ჩამოვშორდები და მიწას გავუმთლიანდები. რა უცნაურობაა, როდესაც მიცვალებულს შეჰყურებ, ის ჩვენია და ჩვენთან არაა მაგრამ, შორეულ ფიქრში ზომავე ყველაფერს, რომ ის რაღაც უსასრულობის განზომილების მკვიდრი შემადგენელია. ჩვენგან, ძალიან ორეულის, მაგრამ იქაც მზის ზედალით იცოცხლებს და იმოდრავებს ჩემი და თქვენი უკვდავი ნაწილაკები: ყოველივე ამას ტერენტი გრანელი გრძნობდა სულის ღვთიური კანონებით. მგოსნის უძლიერესი სული, გონება და გული, ღვთისაგან ანუ სამყაროს უზენაესისაგან ნიჭის მამოძრავებელი უხილავი მძლავრი მანქანა იყო, მისი ბუმბერაზი სული, ნათელი გონება და ჯანსაღი გული, ყოველდღე ძალა უნებურად მშობიარობდა მხოლოდ ლექსს და სხვა რამის გაკეთება ვერაფრით ვერ შეძლო. ტერენტის სულს დედამიწა შეუყვარდა და მისი მოხვნა მოინდომა, მიწამ თავის სიახლოვეს არ გაიკარა თურმე.

სამყაროს უსასრულობაში გენიათა სული ხომ მარადიულწვათა და ციურ ცვალებადობაშია; აქაა სიკვდილის სიცოცხლით

დათრგუნვისა და მათი აღდგენითობის კოსმიური ციკლი.

ამჟამად სამყაროს სიბნელეში, ვინ იცის, სად დანრიალებს მგოსნის ტანჯული სული. ზე ძალები დღენიადაგ ჩამძახიან იქაც მარტოხელააო გრანელი.

— ტერენტი! მე არ მინდა ასე იყოს, მაგრამ...

მეცნიერებისთვის და სალად მოაზროვნე მწერლებისთვისაც ძნელია იმის დადგენა, რომ გრანელის სულის რამდენიმე უჯრედოვანი სფერო, აფორიაქებული და აღელვებული, ეწინააღმდეგ-ეჯიბრებოდა ურთიერთს.

ტერენტის სული უცხო პლანეტის ერთ-ერთი უხილავი და გაურკვეველ ნერტილში აფეთქებული სულიერი ვულკანია, რომლის ძალაც მარადიულ კოცონად დაენტო დედამიწაზე.

ტერენტი გრანელთან ყოველთვის ახლოს იყო შავი ფორმა სიკვდილისა და ძალიან მწვავედ და მძაფრად განიცდიდა მას, რადგან სიკვდილი უმალესად მგრძნობიარეთათვის უახლოესი ბნელკოსმიური ლაქაა —

კაზიმირ მალევიჩის შავი კვადრატით, მალევიჩმა, მართებულად და ნოვატორულად, შავი კვადრატი საკაცობრიო კატასტროფებს უძღვნა.

მეცნიერებო და მოაზროვნე ადამიანებო! დიდი ფროიდის დონეზეა შესასწავლი და განსახილველი ტერენტი გრანელის სულის უცნაური რაობა.

სასწაული დრო მომწიფდა, ჩვენს უახლოეს ეპოქაში გალაკტიონ ტაბიძე სამყაროს პატრონმა მანათობელ პლანეტად მოავლინა პოეზიის სივრცეში. ხოლო ტერენტი გრანელი სამყაროს უზენაესმა შორეული გალაქტიკიდან უცხო ვარსკვლავად შემოასახლა ჩვენი მზის სისტემაში და მის ასე შორეულიდან ლექსად შობილ კოსმიურ აზროვნებას ბევრი პოეტაგანი ვერ ეგუება და ამრიგად გაგრძელდება მარადის, რადგან დედამიწაც მარადიულია და მისი შვილებიც. ქართული პოეზიის სივრცეში უცხო ენერგიით ბობოქრობდა ტერენტის შემოქმედებითი სული. მისთვის სრულიად უცხო იყო სულიერი ზედაპირულობითი ტკბობა და დროებითი მინიერი ნეტარება, უცნაური კოსმიური სანჯავ-ენერგიით იწვოდა

მგოსნის მარად აღელვებული სულიერი და მუქი მელნისფერი მუზის უძირო აუზი.

სამყაროს მრავალ გალაქტიკათა ურიცხვი პლანეტების, ფერადოვანი მზეებისა და ვარსკვლავების სტიქიური ჭექა-ქუხილის, ზოგჯერ საშინელი აურზაურის, მაგრამ მისეულად მონესრიგებულის, ორგანული მინი-მეტეორი იყო გრანელის საკვირველი მძიმე წონის სული და არცაა გასაკვირი, რომ მტკიცედ დატოვა ინდივიდუალური სულიერებით გაჟღენთილი პლანეტათა პოეზია. ამდაგვარმა ურთულესმა პროცესმა ტყუპისცალად გაჰყო მგოსნის ანიოკებული სული: პირველი პოეზიის უშუალო მეოხებით დედამინელებს მიბარებული და მეორე თავისუფალი სამყაროს ციურ უსასრულობაში გასული. მთლიანობაში, მათი ჰარმონიული და სინქრონიული მოგზაურობაა სამყაროს და დედამინის მარადიულობის უსასრულობაში.

ამონანერი, ტერენტის დღიურიდან:

„მე გარინდული ვუსმენდი როიალს და შორიდან ვხედავდი რალაც ცისფერს. გადიოდნენ წამები და მე ცეცხლივით მწვავდა გრძნობა“. ამ ტერენტისეულ გოდებას რომ

ნაიკითხავთ, უსათუოდ უნდა მოგაგონდეთ უცხო გენით გამონვეული და დაუოკებელი სულისაგან ცეცხლმოკიდებული ვინსენტ ვან გოგის საოცარი მოვლენა — ავტოპორტრეტები. ვან გოგი და ტერენტი გრანელი სულის ვულკანური აფეთქებაა ჭირვეულსა და უზომოდ გადატვირთულ ადამიანურ სხეულში, მარადიულ კვამლად და ხანძრად ატყორცნილი. ამ დროს, მათი საფლავები როგორ სიმშვიდეში არიან ჩაკირული. ვან გოგით და ტერენტი გრანელით უფალი ყოველთვის სამართლიანად გამარჯვებულია, თუ რაიმე ტანჯვით იარეს ამ ქვეყნად, ის ხომ მაცხოვრისმიერი გზა იყო ნათელი.

ტერენტი გრანელის მრავალნახნაგოვანი სული მხოლოდ და მხოლოდ იმით იყო ბედნიერი, რომ მგოსანმა უფლის დონეზე წმიდანად იმოგზაურა და მოგზაურობს პოეზიის კოსმიურ სივრცეში.

რეზო ადამია, მხატვარი

ღამის მოუსვენრობა

ღამეა ჩუმი და მალლა ნისლია,
და შენზე ფიქრით ბევრჯერ ავენთები.
რა ვქნა, გაფრენა მე არ შემიძლია,
რომ ვნახო ქვეყნის ყველა პლანეტები.

ჩემს ამგვარ გრძნობას ტირილს
უძახიან,
წმინდაო ღმერთო! მე დიდხანს
გელოდი.
სული — სხეულის ჩუმი ტუსადია,
სული — უცნობი, სული — ანგელოზი.

მოდის დღე ახალი და ნელა ბერდება.
აქ დუმილია, ალბათ იქ ტირიან.
გრძნობის კოცონი ისევ ძლიერდება
და გრძელი ღამე ჩემი სიკვდილია.

მსურს წამოვიდეს დილა მტრედისფერი
და მივყვებოდე ქარში გასვენებას.
შუალამეა, რალაც ვერ ვისვენებ
და ახლა მინდა იყოს გათენება.

* * *

ნელა ქრებიან სულის ლანდები,
ჩემი თვალები ხომ დახრილია.
მივალ და მიმაქვს ქვეყნის დარდები,
მარტი გათავდა, დღეს აპრილია.

წინათ იყავი მხოლოდ შენ ერთი,
ახლა ჩემი ხმა ზეცას მოიარს.
მე მივდიოდი, უცებ შევჩერდი
და ფანჯარასთან ვუსმენ როიალს.

და მწუხარება უფრო ინთება,
ვიგონებ წარსულს გულისტკივილით.
ამ საუკუნეს ხომ გასცილდება,
ჩემი ტანჯული სულის ტკივილი.

* * *

სადღაც სდუმს მთები, სადღაც
ნისლია,
ვერ გადურჩები სულის წვალეზას.
მე რომ გაფრენა არ შემიძლია,
ეს უკვე ნიშნავს გარდაცვალებას.

სადღაც სდუმს დილა, სადღაც ძილია,
გზა გაიარეს სადღაც ქალებმა.
ჩემი სხეული რომ დაღლილია,
ეს უკვე ნიშნავს გარდაცვალებას.

და სადღაც ბალთან ვილაც იცდიდა,
და უცებ ზეცა ნახეს თვალეზმა.
რომ ვერ შევძელი გასვლა მიწიდან,
ეს უკვე ნიშნავს გარდაცვალებას.

MARGUERITE

შენ მიდიოდი ნისლიან გზაზე,
და კანკალებდა რტოები ვაზის.
გველივით გვედევდა ცრემლების
ზღვაზე,
მკვდარი დღეების ცისფერი ხაზი.

ეს იყო დარდი, სულის დაღალვა,
და სისხლიანი ბედი ქრისტესი.
ცოდვილ დასავით მიგაჩნდა ალბად
სიჩუმე თეთრი და უწმინდესი.

გესმოდა ზარის ხმა უდაბნოდან,
და განვალებდა თოვლი და ქარი.
ძველი დღეები შენ წინ ჩნდებოდა,
როგორც ლანდები ლურჯი სიზმარის.

ღამის მოუსვენრობა

ღამეა ჩუმი, და მაღლა ნისლია,
და შენზე ფიქრით ბევრჯერ ავენთები.
რა ვქნა, გაფრენა მე არ შემიძლია,
რომ ვნახო ქვეყნის ყველა პლანეტები.

ჩემს ამგვარ გრძნობას ტირილს
უძახიან
წმინდაო ღმერთო, მე დიდხანს
გელოდი.

სული — სხეულის ჩუმი ტუსადია,
სული — უცნობი, სული — ანგელოზი.

მოდის დღე ახალი და ნელა ბერდება,
აქ დუმილია, ალბად იქ ტირიან.
გრძნობის კოცონი ისევ ძლიერდება,
და გრძელი ღამე ჩემი სიკვდილია.

მსურს წამოვიდეს დილა მტრედისფერი,
და მივყვებოდე ქარში გასვენებას.
შუალამეა, რალაც ვერ ვისვენებ,
და ეხლა მინდა იყოს გათენება...

* * *

„Memento mori“

ახლა უფრო ხშირია შეცდომების დაშვება,

ახლა მოდის ივნისი, ირგვლივ მწვანე მოლია.

ჩემი წმინდა სახელი პოეზიას დარჩება,
ჩემი გული და სისხლი — ეს „Memento mori“-ა.

დღეს სამია ივნისის, მინდა იყოს ცამეტი,

ჩემს გარშემო ციხეა — მწუხარების სავანე.

რომ მდომოდა სიცოცხლე, სიკვდილს არ ვინამებდი,

მიწა არ იქნებოდა ჩემთვის შავი სამარე.

სადღაც მთასთან იწვიმა, სადღაც მთასთან ბურია,

ამნაირი ღიმილი უნინ მე არ ვიცოდი,

ახლა მე ცას ვუცქერი, ცაზე ანთებუ-
ლია

ვარსკვლავები — სიმბოლო თეთრი მარ-
ადისობის.

ახლა რა ვქნა არ ვიცი, მე როდესაც
ასე ვარ,

როცა სულს ეპარება აჩრდილები სი-
ბერის.

მე ძლიერი ტალანტი, ზეციური არსე-
ბა,

ჩემი ნაზი სამშობლო — ლაჟვარდები
ცისფერი.

რა ვქნა, შავი ღამეა, მიძიმე და უსაშ-
ველო,

მახსოვს ჩემი სოფელი, მისი ყრუ ადგ-
ილები.

ახლა რაღაც სხვა მინდა, რაღაც სხვა,
უსახელო,

რომ დაღუპვა მომელის, ვიცი დანამდ-
ვილებით.

ნელა გადის დღეები და ძნელია გარ-
ჩევა,

მე, ძვირფასო, ვერ მოვალ, გზა შენამდე
შორია.

ჩემი გვარი: გრანელი — პოეზიას დარ-
ჩება,

ჩემი გული და სისხლი — ეს „Memento
mori“-ა.

მაღალო ცაო, ისევ შენ გიმზერ,
იქ, უცხო მხარეში ალბათ მომელიან.
ძვირფასო, ვდგავარ გზაჯვარედინზე
და ვიცი, ჩემი გზა ახლა რომელია.

ისევ აქა ვარ, თუმცა ვარ იქაც,
და ლექსი — გულია, და ლექსი — სისხ-
ლია.

სხვაგვარ დუმილით ვუსმენ მუსიკას
და ახლა სიკვდილი ასე ადვილია.

ტირენტი გრანელის ლექსად მოქცევა და ტკივილად წასვლა

პლანეტათა მგოსანი წმიდა პოეზიას და კოსმიურ აზროვნებას ზვარაკად შეეწირა, როგორც მაცხოვარი ადამიანთა შორის სიყვარულის და ღვთიური სიბრძნე-სიკეთის თესვას. ზეციური მარგალიტების მომპოვებელ მგოსანს მწარე მარტვილობა შეაგებეს და მხოლოდ ოცდაჩვიდმეტი წლის წამებულ სიცოცხლე აკმარეს.

*მე არ ვწერ ლექსებს,
ლექსი თვითონ მწერს,
ჩემი სიცოცხლე ამ ლექსს თან
ახლავს
ლექსს მე ვუნოდებ მოვარდნილ
მეწყერს,
რომ გაგიტანს და ცოცხლად
დაგმარხავს.*

რა დიდებულია ტიცვიან ტაბიძის ლექსად ნათქვამი პოეტური სიბრძნე: უთუოდ, ტერენტი გრანელიც ამგვარი პოეტური ღირსების, სიბრძნის და მაღალმგოსნური

ზნეობის გახლდათ. ეს იშვიათი მხატვრული ფორმის ლექსი ხომ მხოლოდ და მხოლოდ ღვთიური ფონის მქონე და ნიჭგაზავებული მგოსანთაგანაა შექმნილი, რომელიც ნაღდი პოეზიის ფორმულას წარმოადგენს.

ხოლო ტერენტი გრანელის ღრმად ფსიქოლოგიური ლექსი „პორტრეტი“ გენიალური ფერმწერის ერთი ამოსუნთქვით შექმნილი სურათივითაა. ასევე წმიდა პოეზიისთვის შობილი მგოსნის, გულის სითბოსეული ამოძახილია, იმ მგოსნისა, რომელშიც ერთი მისხალიც არაა არა პოეტის...

*„ჩემი ცხოვრება არის პოემა,
ჩემი ცხოვრება მხოლოდ ლექსია“.*

გადავფურცლოთ მგოსნის ერთ-ერთი სამყაროსფერი წიგნის ფურცელი და გრძნობით გავუმთლიანდეთ მას...

*„არა სიცოცხლე, არა სიკვდილი
არამედ რაღაც სხვა“.*

აი ეს რაღაც „სხვასაკენ“ ეპატიჟებოდა პოეტს ჩემ მიერ ნაგრძნობი უხილავი მერვე ფერი შემოქმედის გენიისა; ფერი სულის უკვდავებისა და მარადიული ხელოვნების შემქმნელი, როგორც ღმერთია, ჩვენთვის ბოლომდე შეუცნობელი და მიუწვდომელი, ასევე შორეული და ურთულესი ბუნების შემადგენელია, ფერთა სპექტრის შვიდი ფერიდან დამოუკიდებლად არსებული შემოქმედებითი გენია, უხილავი მერვე ფერი.

— „მე ქვეყნის გაჩენიდან ნელა მოვდიოდი სინათლისაკენ. ალბათ რომ მეხილა მზე — შორეული და უხილავი. მივედი და ახლა ისევ ვუახლოვდები სიბნელეს, როგორც ზღვარს, სადაც სამუდამოდ ჩაიძირება ჩემი სხეული. ვფიქრობ, მოვა ჟამი, როცა არ ვიქნები ცოცხალი. მაინც მჯერა ჩემი უკვდავების ცისფერი მხარე, სადაც დაფრინავს ჩემი მწუხარე სული და მჯერა სიცოცხლე სხეულის გარეშე“. ეს პროზა ის კოსმიური მონოლოგია, რომელსაც დაბერება არასოდეს უწერია, როგორც ლიტერატურულ ფორმას და მიმართულებას, თუ გნებავთ, ტერენტიისეულ მხატვრულ სტილს. გაივ-

ლის საუკუნეები და თანდათანობით გამოიკვეთება დროსთან შესატყვისი ლიტერატურული მიმდევრობები, ინდივიდები და სრულიად დამოუკიდებელი გენიები; ხოლო ტერენტი გრანელისეული სულისმიერი ზესამყაროზე შეძახილი მარად ახალგაზრდულია და მარადიულობის ფორმისაა...

სწორედ ეს გრანელისეული, სულიერი ფერებით გაჟღენთილი, უცნაური მონოლოგი, მხოლოდ და მხოლოდ უხილავი მერვე, შემოქმედებითი ფერის და კოსმიურ ბურუსში გახვეული გონებითაა დაწერილი, რომლის სული დედამინიდან უკუძაღების მაგნიტური ველით ზეცისაკენ მიიზიდებოდა.

პესიმიზმი, სევდა, შიში, არამინიერი რალაც უცხო სულიერი ფორმები; სიკვდილის უცნაური ლანდები, კოსმიური ველი, შუქი და უხილავი მერვე ფერი... შური, მტრობა, დაუნდობლობა, დაცინვა, კომუნისტური ტლანქი გონების ზემოქმედება, ცხოვრებისეული დუხჭირი, მგოსნისმიერი თანდაყოლილი მელანქოლია და განწირული განწყობილების მუქი ფონი და საშინელი უიმედობა. მძაფრი და გახელებული პო-

ეტური ნიჭის ფორიაქი. აი, რა ანიოკებდა ტერენტის, მის სათუთ ბუნებას, გონს და სამყაროსფერ სულს.

ადამიანური ბედნიერება და სიხარული? ძალიან ცოტას წყალობდა მიწიერი გარემო, გამონაკლისის გარდა, რომელიც მას თითქმის არ ჰქონია. ყოფა მხოლოდ ყოველდღიური ნამებისა და უმძიმესი ფორმით: სულის საშოდან კოსმიური ფერის და მუსიკის მქონე ლექსის მშობიარობაა. უძველესი კოლხური კულტურის სურნელი ათასწლეულის ცივილიზაციათა, შორეულიდან ბჟუტავს ან უხილავი გაჟღენთილი საგანძურის მიმქრალი ნაღვერდალივით.

ამდაგვარ ურთულეს მიწიერ და კოსმიურ შემოქმედებით დატვირთვას ვერ გაუძლო ნაბლისფერთმიანმა, ცისფერ, ფართოთვალემა და ჰაერივით გამჭვირვალე სხეულის მქონე მგოსანმა.

უთუოდ ნიჭიერი და დიდი შემოქმედი მწერალი ლერი ალიმონაკი, სულის შემძრავად რომ ეფერება და ელაციცება ტერენტი გრანელს, მის უკვდავ პოეზიას და გულის სიღრმემდე ტკივილით განიცდის მგოსნის ტრაგიკულ ცხოვრებას.

ტერენტი გრანელის პოეზიითაა დაკავებული ამჟამად პარიზში მცხოვრები, სორბონის უნივერსიტეტის პროფესორი დოქტორი, ბატონი დავით თოთიბაძე-შალიკაშვილი. ბატონი დავითი, მეცნიერულად იმდენად ჩახედულია და გამთლიანებული ტერენტის უცნაურსა და მძაფრ პოეზიაში, რომ უდიდეს ფრანგ პოეტებზე ფიქრი დაწერა ცოტა ხნით განზე გადაადებინა, ანუ ტერენტისთან მათი შედარებებითაა დაკავებული. ყოველი პარიზელი პოეტი, პოეზიის მცოდნე თუ ინტელექტუალი უარს არ იტყვოდა ტერენტი გრანელის ფრანგ პოეტობაზე. ჰემინგუეისა არ იყოს, პარიზი მარადიული დღესასწაულის ქალაქია, მაგრამ პარიზიც ხომ გაჟღენთილია ტერენტის მონათესავე სევდითა და პესიმიზმით: პარიზსაც აფარია სევდიანი სამყაროს უზარმაზარი გუმბათი. თავად მსოფლიოს მშვენიება ნოტრდამიც ზეციური სევდის ბურუსშია გახვეული, რომელსაც კოსმოსი უწყვეტ ნაკადად უგზავნის, სიცოცხლესთან ერთად, სიკვდილის გარდუვალობასაც. მაშ, რა გამოლევს ამქვეყნად სევდასა და პესიმიზმს. ყოველგვარი სიბერეც ხომ

სევდაა უსასრულო... ცხოვრების დანარჩენი პერიოდი ბრძოლის, გამარჯვების და დამარცხების პროცესია, ცხოვრებასთან მალე და მეტის დანაფების სპექტაკლია, ხოლო ყოველი სპექტაკლის ფინალი ისევ და ისევ სევდიანია. თავად ტერენტისთან მოპირდაპირედ მებრძოლი კომუნისტური ფანატიკური საზოგადოება საშინელი ტრაგედია იყო, რომელთა არსებობის ბიოგრაფია სამარცხვინო სევდით მიიღია... რა თქმა უნდა, ცხოვრებას გარკვეულ პერიოდში ახლავს სიხარული, სიყვარული და ინტიმური გატაცებების მოზღვავებაც, მაგრამ ყველაფრის საბოლოო ფინალური ფონი ცისფერი აბრეშუმის ფერის კოსმიური სევდაა.

ტერენტი გრანელი ალალმართალი მგოსანი იყო ბიბლიური წინასწარმეტყველივით: ამ მხრივ ყველა თავის თანამედროვე მგოსანზე მაღლა იდგა. მისმა სპექტაკმა გენიამ ახლოსაც არ მიიკარა თავისი ეპოქის პოლიტიკური ჭუჭყი და მიწიერი მდაბიურობა; დიდი ვან გოგით, ვასილ კანდინსკით, ნიკო ფიროსმანიშვილივით, ამაღეო მოდილიანივით, გოგენივით სამყაროს მკრთალი

ცისფერი არეალის შემადგენელი გენი გახდა და მთელის სისავსით გაითავისა გენიის მერვე ფერის შემადგენლობა.

ტერენტი გრანელის პესიმიზმს, სევდას და მგოსნურ თავისებურ მელანქოლიას უკიდურესად ლანძღავდნენ და დასცინოდნენ კიდეც უხეში გონების კომუნისტები, მათი მოწინავე იდეოლოგები და უნიჭო რეალისტები.

ყოველი ჩვენგანისათვის არც ისე ადვილი დასანახია, რომ სევდის და პესიმიზმის ბურუსშია გახვეული თავად სამყაროს მთელი უსასრულობა და კოსმიურ მთლიანობაში კი ყოველივე უდიდეს ტრაგედიამდე მძაფრად აზიდული სევდაა. უთუოდ უნდა ვირწმუნოთ, რომ კოსმიური სევდითაა გაჟღენთილი ბნელი სამყაროს უსასრულობა. მხოლოდღა შემაშინებელი სიშორით, დაშორიშორებულ მარტოხელა პლანეტებიდა ანათებს მას, რომელთა რიცხვიც აღურიცხავია და უსასრულობის ცისფერ გარემოში სხვადასხვა ზომისა და სიძლიერის ვარსკვლავებია. სამყაროს ამ შემზარავ სივრცეში თითოეული მათგანი მარადიულ მარტოობაშია, თუმცა მათ შორის, გარკვეული ზომი-

თა და დონით კოსმიური უწყვეტი კავშირი არსებობს...

რადგანაც პლანეტათა ხნოვანებაც სამყაროს დროითაა განსაზღვრული, ამიტომ კოსმიური სევდა და უსაზღვრო პესიმიზმია მათი არსებობაც. დრო სამყაროს უსასრულოებიდან მოდის, რომელსაც მოაქვს შორეული კოსმიური სევდა, მერმე გარდამავლობით მწარე მიწიერ ნალველთან ერთად არარაობაში გადის. ჩვენამდე მოსული კოსმიური დუმილი ყველაფერზე დიდი საიდუმლო და შემზარავი სურათია...

პლანეტათა ამ უდიდესი მაგნიტური ველით და კოსმიური სევდით დამუხტულ უკვდავსა და მძლავრ სულს ატარებდა ტერენტი გრანელი, რომელსაც დაერთო ღვთის მადლცხებული პოეზიის უდიდესი ნიჭი. ამ ფორმის და ზომის კოსმიური დატვირთვა, გახლებული და საოცრად მძაფრი სულიერი დინამიკა, უმძიმესი და ყოველგვარი ცხოვრებისეული პირობების არქონა დღითიდღე ანადგურებდა ტერენტის ფიზიკურად დასუსტებული სხეულსა და მის ნაზ, მგრძნობიარე მგოსნურ სულს. სამწუხაროდ, ტერენტის სხეულმა, მისმა „სუსტმა გარს-

მა“ ვერ გაუძლო ამ ურთულეს პროცესებსა და ნერვიულ რყევებს: „არ თავდება ვაება და იობის წამება“, „თანაც მტანჯავს ციება“, ... „ახლა ჩემი გაკილვა ყველას ეპატიება“. ამასობაში ნიჭი პოეზიისა უფრო და უფრო აღტკინებით აწვებოდა და აწვალებდა მგოსანს; ვულკანური ხასიათი მიიღო მან და ისედაც დასუსტებული ადამიანის ორგანიზმი უმონყალოდ დაანგრია; ჩვეულებრივი სიცოცხლის არსებობისათვისაც მოშალა და შინაგანად დაასუსტა უცხო ზეძალებისაგან მიტაცებული და ნახევრად განადგურებული.

დიდი მგოსნის პოეზიის ბაჯალლო ოქროს ჭურჭლიდან უანგაროდ იღვრებოდა წმიდათა წმიდა ლექსი. ტერენტი გრანელი ჩვენი პლანეტის სევდის სრული ფერწერული სურათია. მგოსნის უნაკლო შემოქმედება წარსულის შორეული ეპოქის და ყოველი დროის რჯულის, სხვადასხვა რელიგიური ნებისმიერი ადამიანის სულის შეუნიღბავი ფორმა და უშიშარი სახეა. მან შექმნა ახალი პოეზია, მხოლოდ და მხოლოდ უცხო ძალისმიერი სულის კვილით და ასევე ჩვენი პლანეტის გარემოსმიერი გონების კარ-

ნახით, რასაც ახლავს ზემინიერება; მან შექმნა მინიერთათვის ძნელად ჩასანვდომი წმინდა კოსმიური პოეზია, რომელიც მომავალი საუკუნეების, ადამიანთა გონების მხოლოდ მეცნიერული თვალია... ტერენტი გრანელი იყო კოსმიური სულით და სევდით ნაკვები პოეტი. ტერენტიში ჩაისახა და მკაფიო სურათად ჩაიხატა ადამიანის მოდგმის მარადიული ტრაგედია, სულის ფენომენი და მისი ბედის მთლიანი სახე. შეიძლება მილიონობით წლის შემდეგ, ჩვენი პლანეტის მძიმე მომავლის სევდაც გაიხზრად და მტკივნეულად გაითავისა ურთულესი ალღოს მგოსანმა. ასეთი გრძნობებისა და აზრებისაგან მიტაცებული პოეტი, ამოუხსნელად და შორეული უცხო ინსტიქტით, უცნაური ფერების ბრილიანტებით მოქარგული, ოქროს უძველესი კოლხური სამეფო ხომალდით ჩაიძირა სამყაროსფერ უძირო ოკეანეში; შემდგომ არქეოპოლისის უძველესი კოლხური სამარხებიდან ანთებული სული, მარადიულად აგიზგიზდა ტერენტი გრანელში და ადამიანთა გონება მაღალი პოეზიით გააღვიძა, მძაფრად გააღვიძანა და გაანათა. მერმე, წამებით, წიოკით და

დღენიადაგ შორეული განცდებიდან გამომდინარე, მდულარე ცრემლით ნაბანავები მგოსანი, აგრე ტანჯულად გადაბარგდა იქ, საითკენაც დღედალამე გახელებული მიილტვოდა. როგორი უცხო და შორეული იყო ის თავის თანამედროვეებთან!

რამდენიმე ათასი წლის უკანასკნელი არქაული პერიოდის, მგოსნური ნიჭით დაჯილდოვებული კოლხთა მგოსნის სულმა გაიღვიძა გრანელში, რომელნიც ჩვენი ათასწლეულის ადამიანებთან შედარებით, ძალიან ახლოს იყვნენ სამყაროს ღრმა არსში და კოსმიური ენერგიით გრძნობდნენ პლანეტათა მაგნიტურ ძალას. ალბათ წინაპართა კოსმიური ველის ცოცხალი ხაზიც მძაფრად გადიოდა ტერენტის სხეულში. ყოველივე ამ უცხო ძალთა მოზღვავენას ტერენტი გრანელის ბუნებაში კარგად გრძნობდნენ კომუნისტური და ათეისტური ეპოქის ლიდერი პოლიტიკოსები და მათ მიერ გადაბირებული გზას აცდენილი ხელოვანნი. ტერენტი გრანელის, თავისთავადი და თავისუფალი ნიჭისგან გაბოროტებული ადამიანები მოხეტიალე და ღარიბი მგოსნის საწინააღმდეგოდ არაფერს

იშურებდნენ. ბევრი მათგანი მგოსნის ყოველდღიურ წვას და ტანჯვას ცინიკურად შეჰყურებდა, სწრაფი სიკვდილით დასჯა არ მიუსაჯეს, მაგრამ, უფრო საშინელი, ხანგრძლივი ტანჯვითი განაჩენი გამოუტანეს, რომელიც ახალი და შეგნებულად შემუშავებული ხერხი იყო თავისუფალი მგოსნის მოსპობისა და მიაღწიეს კიდევაც.

მერმე წამებული პოეტის საფლავი და შემოქმედება მხოლოდ ნათესავებმა და მისი პოეზიის თაყვანისმცემლებმა გადაურჩინეს ქართველ ხალხს და კაცობრიობას.

უიღბლო მგოსნის ტრაგიკული სიკვდილი არც წყენიათ და არც გაკვირვებიათ სატანის სამსახურით გართულთ; მათ მიერ წამებულ პოეტს წუთისოფელთან ადამიანურად გამოსათხოვარი ქრისტიანული რიტუალიც არ აღირსეს. აი ესაა ეშმაკეულ, მხოლოდ მიწიერთა ზნე. ჩვენს პლანეტას აქვს თავისი კოსმიური სიდიადე და რთული არსი, იქვე საშინელი უარყოფითიც. ყოველმხრივ უარყოფითი მუხტის მატარებელნი იყვნენ მაშინდელი ქვეყნის ბატონ-პატრონნი. ნუ გაგიკვირდებათ, ჩემო თანამედროვენო და იგივე ზნეობრივი ურთიერთდამოკიდებ-

ულების პროცესი დღესაც გრძელდება და გაგრძელდება მარადის. სამწუხაროდ, მათი ტარტაროზული შავი ბუნება ბევრ ზიანს აყენებს ყოველგვარ ღვთიურს და წმინდა სამყაროსეულს, ყოველივე ამქვეყნიური ჭუჭყი სატანის ბრმა მანქანის აუცილებელი და ძლიერი დეტალთაგანია!..

ტერენტი გრანელი გაქრა ჩვენი პლანეტიდან და მხოლოდ თავისი ნეშტის მცირედი ნაწილი მიუგდო დედამიწას, ხარკის სახით. თვითონ პლანეტების ლეგენდარული მგოსანი სულიერად, სამყაროს უსასრულობის და მარადიულობის სივრცეში გამთლიანდა და, ვინ იცის, რა ფორმით, როგორი სახით. ეს მხოლოდ უფალმა იცისო, იტყვიან და უთუოდ ასეა.

მწარე და ცრემლიანი იყო მისი ძალიან მოკლე ცხოვრება. დედამიწაზე დროებით ამდაგვარ სტუმრობას საშინელი ტანჯვით, უსაშველოდ გაღიზიანებული, არნახული და არგაგონილი სულიერი ფორიაქით და პოეტური განცდების წვით გადიოდა.

სიღარიბე, უძირო სევდა, ხშირ-ხშირი მელანქოლია, შური და მტრობა, სიძულვილი, დევნა და წმიდანი მგოსნის დაპატიმრებები,

გადასახლება, ეს იყო მისი თანამდევნი! სულიერი და ხორციელი ტკივილით წამებულნი მგოსანი ითხოვდა შველას და საიდანღაც ელოდა კიდევაც, მაგრამ ამქვეყნიური თანადგომა და ხსნა არსაიდან ჩანდა...

ყოველი დიდი პოეტი თავისი რთული ბუნებით იწვის და ბნელ გვირაბში თავლის სანთელივით იღვება და თავისსავე უცხო სულიერი სივრციდან შობილ ლექსს თავადვე მდულარე ცრემლით აღიქვამს. სევდით და ტკივილით ცეცხლმოკიდებული მისტიკური ლექსი ავტორსაც თუთქავს. სწორედ აქაა კოსმოსის გახსნა.

ამგვარად, ტერენტი გრანელი მძაფრად გაუმთლიანდა სამყაროს და მასში ჩაიფერფლა.

სიკვდილსა და სიცოცხლეს შუა გამავალი, კოსმიური ფენომენის უცნაური ბინადარი გახლდათ ტერენტი გრანელი, რომელსაც გამეტებით იზიდავდა სიკვდილის ჩრდილები. ხოლო მისი არსების მთლიანი მიზიდულობა ზეცისაკენ მიექანება. ამ მდგომარეობიდან გამომდინარე მინიერი სრულყოფილება და ბედნიერება მისთვის უცხო იყო, რის შედეგადაც დაჩქარდა ახ-

ალგაზრდა მგოსნის ამქვეყნიდან ტრაგიკული გასვლა...

ტერენტი გრანელის პოეზია, რა თქმა უნდა, ეროვნულია, მაგრამ მისი პოეზიის ღია ჭიშკარი საკაცობრიოთა შორის, კოსმოსის მარადიულ სამყაროშიც გადის. დროა უკვე მიხვდეს ქართველი ხელოვანი და არა ხელოვანი, რომ ტერენტი გრანელი შურზე მაღლა დგას. ჩავიხედოთ დაკვირვებით მის სტრიქონებშია განფენილ გამჭვირვალე ძვირფას საგანძურში და უმაღლეს მიხვდებით, თუ როგორი კოსმიური სამკაულებით ელვარებს მგოსნის, პოეზიის ფერწერული სახე. ძალიან ახლოსაა ის გენიალური აბსტრაქციონისტი მხატვრის, ვასილი კანდინსკის მარკ შაგალის და ხუან მიროს ფერწერულ ტილოებთან. ტერენტი გრანელის პოეზიაში ხომ დიდი სევდა და პესიმიზმია, მაგრამ ერთი მისხალიც არაა მისი ავადმყოფურობისა, ყველგან ჯანსაღი რეალობაა. ტერენტის პოეზია, გენიალური მხატვარ-ფერმწერი ამადუო მოდელიანისა არ იყოს, ინდივიდუალური მაღალმხატვრული და ღრმად სრულყოფილი მხოლოდ ტერენტი-სეულია.

— „იტყვიან: სამყარო ჰომეროსის, სამყარო პლატონის, სამყარო დანტესი, იგულისხმება: მათი სამყარო, ცალკეულ ხილული ცალკეულხილული სამყარო არ ენი-ნააღმდეგება ამრიგადვე ხილულ სამყაროს სხვას. თვითეული მათგანი ხილვას მხოლოდ სამყაროს რომელიმე ასპექტისა ვისაც ასეთი სხვაფერული სამყარო არ შეუქმნია, ესე იგი: არ უცნაურებია, მის ნიჭს — არის იგი ხელოვანი თუ მოაზრე — „გენიად“ ვერ მოვნათლავთ, გენიის სიდიდე ამრიგად განიზომების: თუ რა პლასტიკურობითა იგი გამოსახული გრიგოლ რობაქიძის ეს-სედან „უცნობი საქართველო“.

თბილისში, ჩემი სტუდენტობის პერიოდში, ასეთი ხმა დაირხა, ვითომდა დედამიწაზე სტუმრად ჩამოსულ უცხოპლანეტელებს აზრი გამოუთქვამთ: თქვენ, ადამიანები, იმდენად ბოროტები ხართ ერთმანეთის მიმართაც, რომ ჩვენ ძალიან გაგვიჭირდება თქვენთან სიახლოვე და მეგობრობაო. ორი ათასი წლის წინ კაცობრიობის ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე მძიმე და მწარე ფაქტი ხომ მოხდა განკაცებულ მაცხოვართან ჩვენი შეხვედრით დედამიწაზე.

სიკეთე, სიყვარული და კოსმიური სურ-
ნელით გაჯერებული სიბრძნე თესა იესომ;
და მაინც, საშინლად ვანამეთ და ჯვარს
ვაცვით... ტერენტი გრანელი სიმბოლ-
ური განსახიერება იყო მაცხოვრისეული
ცხოვრებისა, ჩვენი პლანეტის და სამყაროს
მთლიანობისა... იშვიათია ჩვენს პლანეტაზე
ტერენტივით ღრმა სულიერი ფორმის და
ურთულესი ადამიანური ბუნების მგოსანი,
შედარებისათვის, როგორც ვინსენტ ვან
გოგი და ამადეო მოდელიანი ფერწერაში.
ტერენტი ანგელოზური ყველა თვისებით
იყო აღჭურვილი და ამიტომაც გაუჭირ-
და იმ მოკლე დროითაც ცხოვრება ჩვენს
ცოდვილიან მიწაზე (განკაცებული ანგე-
ლოზიც დედამიწაზე რომ ჩამოგვივიდეს,
უთუოდ აწამებს მას ადამიანთა მოდგმა)
რაზეც მარადიულად ჩაჭედილია სიკვდილის
გარდაუვალობის ბეჭედი.

მიწა, სიკვდილ-სიცოცხლესთან ერთად,
უთვალავი ავადმყოფობითა და შხამითაა
სავსე. ამ პლანეტას ღმერთი და მზე რომ
არ კვებავდეს, ბნელის, სატანის და სიკვდი-
ლის მარადიულ-ჯოჯოხეთურ ტახტად იქ-
ცეოდა.

ყოველივე ამ მწარეს და უფერულ გრძნობებს ლუდვიგ ბეთჰოვენის დონეზე განიცდიდა ნალენჯიხის ულამაზეს ბუნებაში შობილი ტერენტი კვირკველია...

*შენ დედამიწავ, უფრო მაშინებ,
როცა ოცნებით ზეცას მოვიარ,
წმინდაო ღმერთო, რად გამაჩინე?
მე ხომ სიცოცხლე არ მითხოვია.*

— აქ მარტო ლექსის შინაგანი პოეტური ეშხი და სიდიადე კი არაა, არამედ ადამიანის, მინის და სამყაროს მწარე და ღრმა კოსმიური ურთიერთდამოკიდებულებაა. მძაფრად და კონკრეტული ხაზებით და ტონებით მოხატული, დიდი პაბლო პიკასოს ფუნჯის დარად...

პარიზის ხელოვანთა შორის ულტრამილიონერი, ძალიან თამამი და რაინდული ნიჭის მქონე მხატვარი, წარმოშობით ესპანელი, პაბლო პიკასო, რომელმაც ზეციური ნიჭის წყალობით მოათვინიერა პლანეტის ყოველი რჯულის მიწიერი. კაფე როტონდოში, ამედეო მოდელიანთან ერთ-ერთ გულითად საუბრისას სიღარიბისაგან სა-

სონარკვეთილებამდე მისულ ამადეოს ეუბ-
ნება: — ჩემო კოლეგავ, ძალიან ღარიბად
ცხოვრობ და მწყდება გულიო! მეგობრული
რჩევა მინდა მოგცე, ამადეო! „კუბიზმი“
შეიტანე შენს შემოქმედებაში და პარიზში
უმაღლესი გაგიჩნდება თაყვანისმცემლებიო.
მოდელიანმა იქვე ცივი უარი შეაგება სი-
ცოცხლეშივე აღიარებულ მხატვარს; მე
ჩემს ინდივიდს ვერ ვუღალატებ, პირად
მეობას ვერ დავთმობ სიკვდილის ფასადა-
ცო და ამ გზით ვივლი ბოლომდეო. მერმე
მათი საუბარი დიდხანს არ გაგრძელებულა.
ტერენტი გრანელის გზა ბევრად ურთულე-
სია, ვიდრე მოდელიანისა, ვანგოგისა და
ნიკო ფიროსმანაშვილისა: ის პერიოდი და
მეთოდი იყო არჩევანი იმ შემოქმედებითი
მეობისა, თავისი საკუთარი სტილის ძიებისა
ხელოვნებაში, ანუ დიდი შემოქმედებითი
ინდივიდისა, რომელიც, გარკვეული დონით,
ხელოვნების ანგელოზთან მსხვერპლის მი-
ტანას მოითხოვს... საერთოში მოდელიანმა,
ვან გოგმა, ნიკო ფიროსმანაშვილმა, ტერენ-
ტი გრანელმა და კიდევ რამდენიმემ, მთლი-
ანად უბოძეს თავიანთი თავი მშვენიერების
სამსხვერპლოს...

ტერენტის ამდაგვარ ჯოჯოხეთურ ველზე ბრძოლებთან, საშინელ, ეპოქალურ უზნეობასთან კაციჭამიების დროში მოუხდა უთანასწორო ჭიდილი და სასტიკად ემსხვერპლა. მარქსისტული ფანატიზმით შეპყრობილმა, ათეისტურმა ბრბომ გასრისა უმანკო სულის მგოსანი... მაგრამ მოხდა სასწაული, პოეზიის ანგელოზმა ტერენტი გრანელს უკვდავების პანთეონში უბოძა ღირსეული ადგილი. ისინი კი დააკმაყოფილა დროებითი განცხრომით და თავიანთი სატანისეული ზნეობიდან გამომდინარე, გადაშენების ბნელი მღვიმეებით არარაობისაკენ გაატარა... ტერენტი გრანელი დასაწყისში გალაკტიონის გავლენას განიცდიდაო, მაგრამ ჯანსაღი ყლორტი იყოო, კნინობით გვებრძენება მგოსნის თანამედროვეობის პოეტი თუ მწერალი. აბა, ვინ, ვისი ყლორტი არ იყო, რომელი მათგანი?! ან ვინ მობრძანდა, ზეციდან მიწიერი საზღვრდოს გარეშე?

პოეზიის ისტორიას რომ გადავხედოთ, ათასწლეულებს ითვლის და გრანიტის საფეხურებით მოემართებოდა ჩვენი ეპოქის მისადგომებამდე. უძველესი დროის გენია,

მაგრამ მარად ახალგაზრდა — და ყოველი დროის თანამედროვე ჰომეროსიც იკვებებოდა ანტიკური ცივილიზაციის ადრეული პერიოდის მგოსნებით: შემდეგ ჩამოყალიბდა ის მარადიულობის გენიალურ მგოსნად.

ამდაგვარი ჭეშმარიტი გზით და ხანგრძლივი დროით, დარბაისლური ნელი ნაბიჯებით სიარულის პროცესში მიმდინარეობდა კაცობრიობის პოეზიის განვითარება; იზრდებოდა გენიები და მათ შორის ამოვარდებოდა უდიდესი ინდივიდები და ქმნიდნენ სასწაულმოქმედ შედეგებს.

სულის ხატვა და მისი მარადიული ცოცხლად შეჩერება, მოჩვენებითი გარინდვა, რომელიც უწყვეტ ნაკადად მოედინება ნაწარმოებებიდან. მხოლოდ გენიებს ძალუძთ: ურთულესი და ამოუცნობი პროცესია სულის გამარადიულება (მაპატიოს უფალმა და სულის სიცოცხლის უსასრულობა დასაშვებია მხოლოდ გენიალურ ნაწარმოებებში იყოს. შესაძლებელია, მე ამ შემთხვევაში, კვერცხის ნაჭუჭში მჯდომი წინილას მაგვარი გახლდეთ). ავტორისეული სულის ინდივიდიდან შობილი. ყოველივე

ეს შედეგია ადამიანთა, ციურ სხეულებზე მზერით, განუწყვეტელი ოცნებით და მისკენ სწრაფვით, მთვარისაკენ, ვარსკვლავებისაკენ. ოდითგანვე, პლანეტებზე დაკვირვების შედეგად ეძებდა ადამიანი ღმერთს. პოეზიას, მუსიკას, მაღალ მხატვრულ ფორმას, ფერს და აზრს... პლანეტები იყო მისი, შორეულ სამყაროში გასვლის მიზანი და მის სამყაროსეულ რაობაში ჩანვდომა. ადამიანმა როგორც კი დაიწყო აზროვნება, ის თავისი მშობლიური დედამიწით ვერ კმაყოფილდებოდა, განსაკუთრებით პოეტები, მწერლები, მეცნიერები, ფერმწერები და მოქანდაკეები. პოეტები კოსმოსთან უშუალო კონტაქტით და გავლენით ქმნიდნენ წმიდათანმიდა პოეზიას; ვინც უბრალოდ, ვარდზეც რომ წერდა ლექსს, მისი პოეტური ვარდიც ზეცის სურნელოვანი ნამით იყო მოფენილი.

როგორც ზეციური კანონებიდან გამომდინარე, უკლებლივ ყველა გენია მხოლოდ ამ გზით უნდა შობილიყო და მათ შორის ტერენტი გრანელიც. მაშინ რას ერჩოდნენ თვითნაბად პოეტს, ის უდღეური თანამედროვენი, ანუ რას აყვედრიდნენ ამ ქეშ-

მარიტად ღვთისშვილს და მაცხოვაროვით ტანჯულს? აქ არის რალაც უსასტიკესი მინიერი ეგოიზმი და ყოველგვარი დიადურის სიძულვილი, მდაბიური სწრაფვა მხოლოდ მიწის წიაღში მაჩვივით ყოფნისა.

დედამინა თუმც ერთი წამითაც ვერ გაძლებს მის ირგვლივ არსებული პლანეტების გარეშე, მაგრამ ის მაინც დამოუკიდებლობის ოცნებით ტრიალებს სამყაროში მისთვის განკუთვნილ სივრცეში. კიდევ კარგი, ჩვენს პლანეტას უფლებამოსილება რომ არ ეძლევა სამყაროს უსასრულობაში ხეტიალისა, თუ არადა დაღუპავდა თავის თავს და პლანეტის სიცოცხლეს, რაც სამყაროში უნიკალურსა და ღვთიურ იშვიათობას წარმოადგენს. აქედან გამომდინარე ადამიანთა თითქმის უმეტესობა მინიერებაზეა მიჯაჭვული. უხილავის ჩვეულებრივი ძალით, სრული მინიერი ხასიათით და განწყობებით ატარებენ თავიანთ წუთისოფელს და დედამინის მხოლოდ შვილებმა იმსხვერპლეს უფალი, მოციქულები, წმინდანები და გენიები...

სული ხომ მარად დამოუკიდებლობისაკენ ისწრაფვის და მაინც ჩვენს სხეულზე და

ზეძალაზეა ის მიჯაჭვული (ალბათ, უფრო ნაწილობრივ?); ხშირ შემთხვევაში ჩვენ თუ ვმართავთ სულს, ისევ და ისევ უზენაესის მეოხებით. სატანა გამუდმებით მცდელობაშია ნებისმიერ სულში შეაღწიოს. დაეუფლოს და თავის ნებაზე მართოს, სამწუხაროდ, ზოგ პიროვნებაში აღწევს ის თავის სანადელს.

მებრძოლი, ძლიერი, ღვთისნიერი, ყოველმხრივ განწმენდილი, ანგელოზური ბუნების და კოსმიურად დამოუკიდებელი სული მხოლოდ დიდ ადამიანებს და გენიებს გააჩნიათ: ამდაგვარი სულის მატარებელი გახლათ ტერენტი გრანელი.

მინიერი და ტლანქი გონებისა იყვნენ მარქსისტები. მათმა დახშულმა გონებამ ვერ აიტანა ტერენტი გრანელის კოსმიური მძლავრი სული და საოცარი ნიჭი; ბოლო დროს ფიზიკურად ავადმყოფი და ყოველმხრივ დაუძღურებული მაინც არ დაინდეს და ბედშავს უმოწყალოდ ზედვე გადაუარეს.

ისევ სიამაყით მინდა მოვიხსენიო გივი ცქიტიშვილის წიგნი, მიძღვნილი დიდი მგოსნისადმი. „ვიცი დრო მოვა ჩემი გაგების“

— ეს შესანიშნავი დოკუმენტური რომანი, ნათლად გვიხატავს პოეზიის ანგელოზის ადამიანურ ტრაგედიას. თუ როგორ იხრჩობიან უზნეო შურსა და სატანურ ბოლმამი მგოსნის მიმართ. ალბათ შიშით, თუ რამე დადებითი ათქმევინა ზოგიერთ მათგანს, მხოლოდ და მხოლოდ უმძაფრესი ნიჭის მქონე, მგოსნის შეუდარებელმა გენიამ. მარქსისტული იდეოლოგიით ნასაზრდოებთ პრინციპულად არ უნდოდათ იმის გაგება, რომ ხელოვნების მარადიულ და ღვთიურ ნაყოფს, მიწიერთან ერთად, პლანეტებით ნასაზრდოები გენიები ქმნიან...

შურდათ და შურთ მისი ურთულესი ფორმის სულიერი წვა, ტანჯვა, წამებაც, სინმინდე და მაღალი ხელოვნების მიმართ მსხვერპლშენირვით მარტვილობა. მოშურნენი ვერ იტანდნენ და ვერ იტანენ პოეტის წყაროსთვალივით კამკამა ლექსს, დიადი უბრალოების გვირგვინით შემკულს; ეშინოდათ და ეშინიათ მისი, კოსმიური უცხო სიდიადის შურდათ და შურთ. ერთი მხრივ, ამ დონის შური, სიძულვილი, მცირე მხრივ, გულწრფელი სიყვარული, დიდი აღიარება და უფორმო საშინელი შიში არც ერთი

დიდი მგოსნის მიმართ არ ყოფილა სრულიად საქართველოში, მაგრამ ყოველივე ამას ახლავს ოქროს უხილავი საფეხურები და ზესვლა ნამებული, ტანჯული, ჯერ კიდევ დაუსაფლავებელი მგოსნისა, შიში საქვეყნოდ მისი სრული აღიარებისა და ამაღლებისა...

ამ თემაზე, ტერენტი გრანელის მიერ, წინასწარ ნაგრძნობი ლექსად ნათქვამი პოეზიის ფორმულაც გვაქვს.

ვიცი დრო მოვა

ჩემი გაგების.

— *და გარდუვალიცაა...*

ისევ ბატონი გივი ცქიტიშვილის შესანიშნავ წიგნს დავუბრუნდები. ეს ნაწარმოები, ტერენტი გრანელის მიმართ დიდი სიყვარულის, აღიარების და მოფერების გარდა, ღია კარიბჭეა, პეტრე-პავლეს სასაფლაოდან დიდუბის პანთეონისაკენ, შემდგომ მისი ჭეშმარიტი გზა მთაწმინდისაკენ. მთაწმინდის წმინდა სიმაღლეებიდან ტერენტი გრანელის პოეზია უფრო დიდ კავშირს დაამყარებს თავის მამა კოსმოსთან და ჩვენი ეპოქის ქართველი თანამედროვენი,

ვალმოხდელი დავრჩებით მისი ნაღდი პოეტური პოეზიისადმი...

გაივლის საუკუნეები და მგოსნის ლექსად ნააზრევი და კოსმიური სურათი, რომელიც დიდი აბსტრაქციონისტების, ვასილი კანდინსკის, ხუან მიროს და ტანგის დონეზეა მოხატული, დროთა სვლაში მარტო ლექსად გაშიშვლდებიან. წარსულის შორეულ ბურუსში მიქრებიან, მგოსნის საშინელი ბიოგრაფიის რეალური სურათები და დარჩება მხოლოდ პოეზია. დიდი მგოსნის პოეზია ლექსად გაუფდება ერის და კაცობრიობის მთლიან ორგანიზმს, მერმე, მისი პოეზია არავის არ შეაშინებს, არავის შეშურდება და ტერენტი გრანელის დიდ ხელოვნებას სამარადჟამოდ მტერი არ ეყოლება...

სევდიანიო მისი პოეზია, მერე რა, ზოგჯერ თუ გახსენებს სიკვდილის საშინელ გარდუვალობას და შიშსაც გგვრის თავისებურს, თითქოსდა შორეულს. აბა გავიხსენოთ, ქეიფს გადაყოლილ რომის იმპერატორს და მის დიდებულებს სტიქიურად რომ შესძახებს მონა მსახური...

დიდებულნო! გახსოვდეთ სიკვდილი!
(memento mori!)

ორადორი სიტყვააა და რამხელა ტევა-
დობის, როგორი მძაფრი და მარად დაუფი-
წყარია მას მერმე განვლო ორი ათასმა
წელმა, მაგრამ კვლავინდებურად ჩაგვესმის
ძლიერი და უცნაური მონის კოსმიური და
მარად გამაფრთხილებელი ხმა. საოცარსა
და დიდ გარემოში გაჟღერებულმა ჭემ-
მარიტმა და თამამმა რეკვიემმა მარადი-
ულობაში ჭეჭა-ქუხილივით რომ გაიარა...

რომაელზე არანაკლებ სალად მოაზროვ-
ნე მგოსნის ამონაკვნესი კოსმიური სივრცის
მარადიულობაში, პოეზიის მაღალმხატვრუ-
ლი აზროვნებით, მკაფიოდ გაისმის, ტერენ-
ტი გრანელისეული, ნმიდანური, სევდიანი,
მაგრამ მოციქულებრივი მართალი ხმაც...

მრავალჯერ შეიძლება წაკითხვა და ზე-
პირადაც განმეორება ამ დიდებული და ბო-
ლომდე მარად ამოუხსნელი სტრიქონებისა,
სადაც სამყაროში და თავის თავში ღრ-
მად ჩახედული ადამიანის კოსმიურ ხმათა
უმძაფრესი კივილია...

არა სიცოცხლე, არა სიკვდილი,
არამედ რალაც სხვა...

ამდაგვარი პოეზიის და მისი მძაფრი აზროვნების მიმართ მუდმივად იქნება მსჯელობა, მრავალგზის აზრთა გამოთქმა და უსაშველო დუმილიც...

განმეორებით ისევ წავიკითხოთ ლამეული, ნისლმოფენილი ჩვენი პლანეტის გარეთ, გამავალი ხმა — აფორიზმები...

შენ დედამიწავ, უფრო მაშინებ,
როცა ოცნებით ზეცას მოვიარ.
წმინდაო ღმერთო, რად გამაჩინე?
მე ხომ სიცოცხლე არ მითხოვია.

ჩვენ, ყოველი დროის ადამიანები, ბუნების მძიმე და მარადიული მოვლენების მიმართ ძალიან ხშირად თვალს ვხუჭავთ, რათა ავიცდინოთ ყოველდღიური სასონარკვეთილებანი. ტერენტი გრანელი ამ ურთულეს საკითხსაც გმირულად უძლებს. ებრძვის უცნაურ რეალობას, თვალს თვალში უსწორებს და საფრთხეშიც იგდებს

თავს, შემდგომ მძიმე და საშინელი გოდება
ლექსად აღმოხდება...

„სასონარკვეთილებით ხელი აღაპყრო
ზეცისაკენ მგოსანმა და ყვედრებით წარ-
მოსთქვაო“.

*წმინდაო ღმერთო, რად გამაჩინე?
მე ხომ სიცოცხლე არ მითხოვია!*

უკიდევანო სივრცეა ამ სტრიქონებში;
შედევრის მიერი უბრალოება, ლაკონიუ-
რი, სხარტი და ყოვლისმომცველი აზრთა
მოცულობაა. გამჭვირვალე და ცისფერი,
უსასრულო სივრცეა, რომელიც გადას-
წვდა ადამიანის არსებობას შორეული
დროიდან მოყოლებული, მომავლის უსას-
რულობის გავლით. მილიარდობით წლის
შემდეგაც ამ თითქმის ტრაგიკულ გოდებას
მწარედ იტყვიან თანდაყოლილი და მარა-
დიული მარტვილობის სიტყვებს სიკვდილის
კარამდე მისულნი... ამდაგვარი კოსმიური
პოეტური თემის გახსნა, თანაც ასეთი მალა-
ლი დონით, თუ მუსიკალური სიღრმეებით

და მარტივ-მხატვრულად მხოლოდ გენიათ
ძალუძთ...

ტერენტი გრანელი, როგორც დიდი
გრძნობების პიროვნება, სიკვდილის ფორ-
მას სულის კიდემდე განიცდის, მწარედ და
მტკივნეულად; მაგრამ ფიქრი იმისა, რომ
მგოსანი სიცოცხლეზე უსაზღვროდ შეყვა-
რებული იყო, ამასაც ვერ ვიტყვით. რადგან
თავისი უცნაური ბუნებით და სულიერებით
სიკვდილსა და სიცოცხლეს შუა გამავალი
კოსმიური ფენომენის არაჩვეულებრივი ბი-
ნადარი გახლდათ.

როგორც მოგახსენეთ, ყოველ ჭეშმა-
რიტი მგოსნის შემოქმედებაში მაღალი მხ-
ატვრული მწარე სევდა უსაზღვრო როლს
თამაშობს... სევდა მრავალნაირია, მრავალ-
ფეროვანია გენიალური ფერმწერის
ვინსენტ ვან გოგის პეიზაჟებში, როგორც
ღრუბლიანი, ასევე, მზიანი ამინდისას,
ყველგან დიდი სევდაა ჩაღვენთილი, სა-
დაც ჩვეულებრივ ადამიანურ სევდაზე
უფრო კოსმიური, ყოველი ადამიანის სუ-
ლის დამამაგნიტებელი სევდა მოძრაობს,
რომელსაც უცხო და საამო სურნელი
ასდის. მარად მცხუნვარე მზის უსაზღვ-

რო ძალაც ხომ მელანქოლიურად სევდის მომგვრელია (ამის მაგალითი დედამიწაზე ძალიან ბევრია). ყოველი დიდი ხელოვანის ნაწარმოებში, ლირიკის, დრამის, ტრაგიზმის, რომანტიზმის, სიხარულის, იმედის და რაღაც სულ სხვა უცხო განწყობილებათა შენაზავი სევდაა ჩადებული. უსაზღვროდ მაღალმხატვრული გემოვნება, სტილის და ფორმის მოზღვავება თუ ყოველივე ამას ახლავს მკვეთრი ინდივიდი, ის უსათუოდ გენიის ნაღვანთაგანია, თავისი ყოვლისმომცველი შემოქმედებითი მაღალი სრულყოფილებით...

ამდაგვარი ცეცხლოვანი მოლურჯო, მონითალო და მოიისფრო ფერების კოსმიურობებში გახვეული მგოსანია ტერენტი გრანელი...

უჩვეულო პოეტის სულიერი სამყარო იმდენად უცხოა, რომ თავად ზოგ ნიჭიერ პოეტს, მწერალს თუ ხელოვნების ყველა წარმომადგენელს უჭირს მისი შემოქმედების ბოლომდე გაგება თუ ჩანვდომა. ღრმა კოსმიური სიმართლე, სამყაროში ადამიანთა ტრაგიკულობა, სიკვდილის მერმე მისი ბუნებაში გაქრობა არგაქრობის

მტკივნეული პრობლემა თუ „რაღაც სხვა“ თავად მგოსნისათვის გამოუცნობი, უსახო და უხილავი შორეული ფორმულა იყო. ჭეშმარიტად აქაა მძაფრად მოაზროვნე პოეტის საოცარი და ჩვენთვის ჩაუნვდომელი კოსმიური ნრიალი და უსასრულო სივრცეში ურთულესი მოგზაურობა. ყოველი გენიალური ხელოვნებაც ხომ კოსმოსთან მჭიდრო მიახლოებაა ყველა თვისებით.

ტერენტი თუ დიდი და გენიალური პოეტი, ის არავის, არაფერსაც არ ართმევს და არაფერშიც არ ეცილება. როგორც თავისი წილი ღმერთი ზის, ყოველ ღრმად მორწმუნე ადამიანებში, ასევე დამოუკიდებელი მართალი გენიაც ჩადებულია უზენაესისაგან ნებისმიერ დიდსა და ჭეშმარიტ შემოქმედთაგანში. დიდი ესპანელი მხატვარი სალვადორ დალი ტერენტი გრანელის პოეზიას რომ გასცნობოდა, ქართველი მგოსნის შემოქმედებითი მსოფლმხედველობა და პლანეტებისაკენ მისი მზერა უთუოდ მიიზიდავდა მხატვარს და ადვილი შესაძლებელია, პოეტის ლექსებით შთაგონებულს, კოსმოსსა და პლანეტებზე საოცარი სიურეალისტური სურათების სერიალიც შეექმნა.

ჩემს მშობლიურ სოფელ ძველ სენაკში, მონმენდილსა და უმთვარო ცაზე ვარსკვლავთ სიმრავლეა საკვირველი. ერთხელ, შუალამისას, საგანგებოდ ავდექი, ოდა სახლის უკანა კარები მოვიხურე და ღია ცის ქვეშ გავედი ვარსკვლავებით სავსე ცის საყურებლად. საათობით მივჩერებოდი სამყაროს ულამაზესსა და შორეულში მრავალფერად მოციმციმე პანორამას. ვუყურებ ამ ვარსკვლავთა ციურ, უვნებელსა და თითქოს სტატიურ ლეგიონებს და ფანტაზია ფანტაზიას ენასკვება.

მიუხედავად ჩვენგან მათი უსაშველო სიშორისა, მაინც იგრძნობა პლანეტათა კოსმიური მარულა, მათი უზომო სიმრავლე, წარმოდგენით თუ მივალთ რომელიმე პლანეტასთან და იქიდან გავხედავთ ცის სივრცეს ჩვენს ირგვლივ იგივე სურათი იხატება ალბათ, როგორც ჩვენგან, დედამიწიდან. ესე იგი პლანეტათა უსაშველო სიშორეები და თითოეულად მათი კოსმიური და სევდიანი განმარტობაა, და ისევ და ისევ, სხვა პლანეტიდანაც იგივე სურათი გამოჩნდება და ასე უსასრულოდ გრძელდება უთუოდ...

ვუმზერ უნიკალური ხახულის ყოვლად-
წმიდა ღვთისმშობლის ხატივით ვარსკვ-
ლავებით მოჭედულ ცას და ვამჩნევ, რაც
დრო გადის, უსასრულო ცის გუმბათის
მრავალფერადი პლანეტებით სავსე სივრცე,
კოსმიურად ღელავს, ისმის მათი შორეული
და საკვირველი უბგერო ხმა — და ჩნდე-
ბა პლანეტათა ნათესავი პლანეტები. მათი
ფანტასტიურად უშორესი დაშორიშორება
და სამყაროს უკიდევანო ბნელი სიღრმე...
ზეცის კოსმიური დინამიკა თითქოსდა
ჩვენთვის უმნიშვნელოა. მაგრამ ვარსკვლა-
ვეთის სამყაროს თავისი უდიდესი შინაგანი
ძალით უღრმესი და ურთულესია. ცაზე
ულამაზეს სამკაულებად შეყრილი სურათი;
შეუდარებელი მუსიკალური ორკესტრია
სამყაროსი, და უსასრულოდ მიჰყავს მას
დიდი კოსმიური სიმფონია. დაუსრულე-
ბლად შეიძლება მათი მოსმენა და ყურე-
ბა, რომელიც დაგაავადებს უკმარისობის
გრძნობით, მიუღწევლობის, მიუწვდომლო-
ბის, შორეულის და საშინელი სიშორის სე-
ნით. ამ დროს სული ანიოკდება, აინუნება,
მაგრამ ის ხომ ჯერჯერობით ჩამწყვედეუ-
ლია ხორციელ სამყაროში და... ამასობაში

კოსმიურ ჯადო-მიზიდულობის არეალში ვექცევი და სულიერად აფორიაქებულს მინდა უფრო და უფრო ცის სიღრმისკენ შეღწევა; თან ამკარად ვგრძნობ, თუ როგორ ვკარგავ ფიზიკურ წონადობას და მიწისგან მოწყვეტას ვიწყებ. იქ, ზევით, სადღაც შორს, მარტოხელა სევდიანი პლანეტები ოდნავ ანათებენ ძნელად გასარჩევი ნითელი-ყვითელი ფერებით... ამდაგვარ ვარსკვლავთ სავსე უკიდევანო ცაზე. მივაგენი ერთ-ერთ მცირე ზომის ბნელ, უსასრულო ხვრელს და ვუმზერ დაჟინებით თვალთაგან ცრემლის დენამდე და უცნაური სიღრმიდან ოდნავის ნათება იწყება. სრულიად პატარა და შორეული ვარსკვლავის გამოსახულება, თითქოსდა უმნიშვნელოდ წარმოუდგენელი სამყაროს სიშორიდან ინახება, ხან მიქრება და სამყაროს უსაშველო ბნელში ერთიანდება... ამასობაში ცის გუმბათზე მოსეირნე, ძლიერი და მკაფიოდ მოკაშკაშე ვარსკვლავების მზერის სურვილი არცა მაქვს, ამ ძალიან შორეული ცის სიღრმიდან ნაზად მზირალი ვარსკვლავის ცქერით კი არ ვიღლები, პირიქით, უფრო და უფრო მიზიდავს და მისდამი ბოლომდე შეუცნობა-

დი სიბრალულთ ვივსები მისი ასე შორეული განმარტოებით ყოფნის გამო არამინერად ვაზროვნებ, ანუ, ძველი კოლხური კოსმიური წარმოდგენები და მისტერიები ამოტივტივდა ჩემში ძალიან შორეული წარმართული, ბნელი, არქაული გალერეებიდან და ვფიქრობ, ვინიცობაა ის იყოს ტერენტი გრანელის ვარსკვლავი, სადაც მგოსნის „არამედ რაღაც სხვა“, იმ ვარსკვლავში მოიძიება. ჩემს თავს ვარწმუნებ რომ იმ უშორეულეს ვარსკვლავშია უთუოდ გრანელის კოსმიური გენი... და სრულიად უცხო სევდით ვივსები ამ მცირედი პლანეტის თუ... ასე საშინლად სიშორის და მარად, ყოველმხრივ მიუწვდომელი, ჩვენგან, დაშორების გამოც... ტერენტი გრანელის ოდნავ მბჭუტავი სამყაროსფერი პლანეტის, ცის ვარსკვლავეთის სიღრმიდან, მისი მცირედად მაინც გაუთვითცნობიერებელი საცოდავობის და უსაშინლესი მიუკარებლობის შედეგად, ტანთ ჟრუანტელი მივლის და მალარიით შეპყრობილივით ვცახცახებ... და ფიქრფუსფუსი მენწყება, ნუთუ ასე შორეულ კოსმოსში ნახვედი ტერენტი?!! და რატომ? აგრე თავზარდამცემი

სიშორით განემორე, მარტო დედამინას კი არა, მზეს, მთვარეს და მზის სხვა თანამგზავრებსაც, რატომ? პლანეტების მგოსანო, რატომ მოიტოვე უთვალავი, გამეხებული და ცეცხლისმფრქვეველი ვარსკვლავები, და ასე შორს, ცის ვარსკვლავეთის სიღრმეებში მიიკარგე. ტერენტი! ნუთუ, ამდგვარ უცნაურ გადაწყვეტილებამდე მიგიყვანეს გაბოროტებულმა დედამინელებმა?..

მხოლოდ მგოსანმა მთელი თავისი შემოქმედებითი ცხოვრება საკუთარ აბოზოქრებულ სულში კოსმიური მოგზაურობით განვლო და მძიმე ტრაგიზმით დაამთავრა. ტერენტი გრანელმა ცეცხლმოკიდებული მეტეორივით გადაუქროლა სიკვდილ-სიცოცხლის პლანეტას და სივრცისა და დროის უსასრულობას გაუმთლიანდა, ძალიან მოკლე იყო პოეტის მწარე და ტანჯული სტუმრიანობა დედამინაზე.

ორი ათას სამ წელს, პარიზში გახლდით შემოქმედებითი მიწვევით, ხელოვნების საერთაშორისო ცენტრში. ტერენტი გრანელის სამყაროსფერი პოეზია იქაც ხშირად მომგონებია, რადგან ის საერთო სევდა და ხელოვანისმიერი პესიმიზმი ყველგან

დაგსდევს ადამიანს და ყოველთვის ჩა-
გისახლდება თავისებური ფერით — ფორ-
მით და განწყობილებით. პარიზი, ამ მხრივ
სულ სხვანაირად გამოიყურება, თითქოსდა
ზეციური სევდაც, ქალაქში შუალამის მთის
ნისლივით ჩამონოლილა და ყოველ კუნ-
ჭულშიც მჭიდროდ შეჭრილა, თავისი ია-
ია და ცისფერის განათებით. პარიზში იმ
წელს უმძიმესი ზაფხული იდგა, ღვთის
განგებით აგვისტოს სულთამხუთავმა სიცხ-
ეებმა გადაიარა და აფრიკის მიმართულე-
ბით გაუდგა გზას... დილის საათებში, სანამ
მდინარე სენის სანაპიროზე პეიზაჟის სახ-
ატავად გავიდოდი, ჩემი ატელიეს ადგილო-
ბრივმა ტელეფონმა დაინკრიალა. საქარ-
თველოს საელჩოდან ბატონი ელჩის პირადი
მდივანი, მშვენიერი მაიკო მირეკავდა. ბა-
ტონო რეზო, ხვალ სალამოს ექვს საათზე
პომპიდუს ცენტრში შეხვედრას პოეტ რეზო
ამაშუკელთანო: გთხოვთ დღეს საელჩოში
მოზრძანდეთ და თქვენი მოსაწვევი ბარა-
თი მიიღოთ... ძალიან გამეხარდა. ბატონი
რეზოს პოეზიის სალამოზე უამრავი პარი-
ზელი მოვიდა, როგორც ფრანგი ინტელი-
გენციის წარმომადგენლები, ასევე ქარ-

თულ-რუსული დიასპორისა და საქართველოდან ჩამოსული საპატიო სტუმრები.

დაიწყო ქართული პოეზიის ჯადოასხმული საღამო და პოეზიის კოსმიური და ჯადოსნური ალი ანთო ლეგენდარული პომპიდუს თეატრალური ცენტრის სცენაზე — (ეს ყველაფერი ხდებოდა მოდერნისტული ხელოვნების მუზეუმის წინ, მოხეტიალე მხატვრების მოედნის გაღმა...) — უნაკლო ქართული თარგმანით, მთლიანი ტექსტი, თავისი არტისტული მომხიბვლელობით შესანიშნავად მიჰყავდა მრავალმხრივ ნიჭიერ პიროვნებას ბატონ ვლადიმერ ზარიძეს. მაღალი პროფესიონალიზმით და ხალასი მიდგომით კითხულობდა ბატონი რეზოს შემოქმედებაზე შედგენილ სცენარს ფრანგი მსახიობი, ზოგადად, შეეხო ქართული პოეზიის ხიზლს, ვაჟა-ფშაველას, ნიკოლოზ ბარათაშვილს და გალაკტიონ ტაბიძეს. მათ გვერდით დარბაზში გაისმა ტერენტი გრანელის სახელი და გვარი. მოულოდნელობისაგან სიხარულით ავენთე, რადგან პარიზში, პომპიდუს მუზეუმის წინ, მაღალი ელიტის, თეატრალურ სამყაროში ფრანგი მსახიობი პატივით იხსენიებდა

თავის თანამედროვეთაგან წამებულ მგოსანს — ტერენტი გრანელს... აფორიაქდა ჩემი სევდანარევი ფიქრი და ოცნება, მალე მოვა ნანატრი დრო, როდესაც ტერენტის ლექსთა კრებული ფრანგული თარგმანიც გამოჩნდება პარიზში და მაშინ გრანელის ახალი დაბადება იქნება მაღალი პოეზიის სამყაროში...

მერმე, ბატონი რეზო ამაშუკელი შესანიშნავი მხატვრული სიტყვით წარსდგა, პოეზიის მოყვარული, ხალხით სავსე დარბაზის წინაშე და გაისმა ქართული ბაჯალლო ლექსი. მქუხარე ომახიანი ხმით მოჩქეფდა საუკუნის დიდებული პოეზია და სიამაყით ვივსებოდი თითქოსდა ჩემი ფერწერული სურათების პერსონალური გამოფენა მიმდინარეობდა პარიზის რომელიმე პრესტიჟულ გალერეაში. ასე ამაღლებულად განვიცადე ბატონი რეზოს უაღრესად ნიჭიერი ლექსის სულად მოფენა პარიზის ერთ-ერთ მშვენიერ თეატრალურ დარბაზში...

— ნებისმიერი გენია, თავისი ზეციური ნიჭით, შინაგანი და გარე სამყაროს განუსაზღვრელი ზომითა და სხვადასხვა ახალ-ახალი ფორმით სრულყოფილად აღ-

ქმის, შეგრძნების და მაღალ მხატვრულად გამოხატვის მქონეა. მათში ყოველგვარი მიწიერი და კოსმიური სიყვარული სულის უმცაფრეს ტკივილამდისაა გამთლიანებული და ყოველი მათგანის ბუნებაში ერთი მისხალიც არაა შეუგრძნობადისა და უემოციობისა...

*„და გადიან ეს დღეები წმინდა,
დაბერება ხომ მოელის მზესაც“.
„გაზაფხულის საღამოა მშვიდი,
ხიდან ხეზე გადაფრინდა ჩიტი“.*

ეს პანანკინტელა ლექსი, კოსმიური სევდის გარდა, დიდი იმედი და სულის მკურნალია, მაგნიტური ველის უკიდევანო ელვარებაა...

ზოგ შემთხვევაში, როგორც მომანვება ხოლმე სევდა პირადი შემოქმედების მიმართ და უკმარისობის გრძნობა, მაშინვე მომაგონდება ტერენტის ეს ფრიად კამერული ლექსი. უმალ დადებითი მუხტით ვივსები და სიცოცხლის ცისფერ სივრცეს ვუმთლიანდები; ცისფერი სივრცე განსაკუთრებით მაშინაა დადებითი ენერგიით

სავსე, როდესაც ის მზის ნათელი და ყვი-
თელი ფერებითაა გაჯერებული...

ამ ლექსის შინაგანი სურათული ფორმა
თითქოსდა ხუან მიროს ტილოების ხასხა-
სა ლურჯი გამის კოლორიტითაა გაჟღენ-
თილი.

ლექსის განწყობილება? რა ნაზია, ცი-
ურია, როგორი კოსმიური ფერებითაა
მოხატული (კოსმოსისაგან დედამინა და
მისი ყოველი შემადგენელი ნაწილი, ერთი
წამითაც არაა გათიშული და ის, მისი მარა-
დიულობის და მთლიანობის ორგანული
სხეულია). ანუ შორეული, ცივილიზაციათა
ხელოვნების შედეგებს თუ შევადარებთ,
წმიდათა წმიდა, ძველი სპარსული მინ-
იატურის პარალელია; რომელიმე დიდი
იაპონელი მგოსნის ბაჯალლო ოქროს დოქი-
დან გადმოღვრილ ღვთიურ სითხესავითაა,
მშვენიერების და უბრალოების ჯანსაღი
სახეა; კეთილი სულია, ცხოვრებისეული
სიმართლეა ჯვარცმული იესოს დედამი-
ნის გამოთხოვებასა და სამოთხეში გა-
დაბრძანებისას. უფლის თვალთაგან ბოლო
წუთებში ჩამონამული ცრემლივითაა.

ნიკო ფიროსმანაშვილის სააღდგომო ბატკნის ფერწერულ სურათს არ გაგონებთ? სეზანის მცირე ზომის სურათებივითაა, რომელნიც კაშკაშა მზის და ტბის სანაპიროს გამოხატავენ, მათსავით მთის წყარო ანკარაა, ცისფერებით არეკლილი. ვინსენტ ვან გოგის სურათივითაა, უშუალოებით სავსე...

ლექსის ეშხი? მწიფე ყურძნის მტევნის ბოლო მარცვალზე დაკიდული ალიონის ნამივით არ აღმასობს?!

მეც დავწერდიო, ნებისმიერი პოეტი იტყვის. ასეა ფიროსმანაშვილის სურათებზეც, მეც დავხატავდიო, იტყვის მხატვარი. ნაღდი სულიერი ნაწარმოები იმდენად შენეულია, ბუნებრივია გათქმევინებს მეც დავხატავდიო, მეც დავწერდიო...

ურთულესია სულის დახატვა და მისი სიცოცხლის ჩასახვა ნებისმიერ ნაწარმოებში.

*„გაზაფხულის სალამოა მშვიდი,
ხიდან ხეზე გადაფრინდა ჩიტი...“*

მისი ჯანსაღი სხეული, სისხლსავსე მოცისფრო კაპილარებივითაა სავსე, საიდანაც კოსმიური იისფერ-ცისფერებში უსაზღვრო სევდაც მოჟონავს, რომელიც ქვეყნიერების განმანათლებელი ყრმის თვალითაა დანახული, ერთი ხელით რომ ღვთიურად ეფერება უნაზეს წმიდა ყელს, მეორე ჩვენსკენ აქვს გამოწვდილი მარადიულ „იმედად“. აი, ამ ხატ-სურათის განწყობილებაცაა აქ... და ისევ:

*„გაზაფხულის საღამოა მშვიდი,
ხიდან ხეზე გადაფრინდა ჩიტი...“*

შედეგის უფრო დიდი სიმარტივე იშვიათობაა. ალბათ იაპონურ, სპარსულ, ჩინურ და ფრანგულ პოეზიაში თუ მოიხილება, ამდაგვარი ლექსის საამო ჰარმონია და პოეტური სინატიფე. აქ პოეზიის საერთაშორისო ფორმულათაგანია ლექსის უხილავი სხეული. ციმციმებენ იქ ცისფერები, ია-იასფერები, პატიოსანი ვერცხლისფერები, შინდისფერები, ჩალისფერები და შავი ფერის წინკლებითაა შემკული ლექსის უნაზესი სხეული. აბა, კარგად მიაყურა-

დეთ ლექსის შინაგან მუსიკას; ასეთ კოსმიურ ბგერებს, ალბათ მთავარანგელოზის გაფრენისას მისი უნაზესი ფრთათა რხევა თუ ტოვებს.

რასაც მე აქ ვაცხადებ, მხოლოდ ჩემი ნაფიქრალი არ გახლავთ. ბევრს აქვს შენიშნული და საღად გააზრებული, რომ არსებობს ხელოვანთა შორის ორი ჯგუფი: პირველი მათგანი ის გახლავთ, რომელთა ავტორიტეტი მრავალი ჯილდოთი და პრემიითაა დახუნძლული, ხოლო მათი ნაწარმოები, სისხლნაკლული და ძლივს მსუნთქავი სხეულისაა: აქედან გამომდინარე შრომის ნაყოფი? დუნდება და უინტერესო ხდება. ასეთი ნამუშევრები საზოგადოებისაგან დაუცველია და დროთა ჟამში თავისთავად ნადგურდება — მერმე იტყვიან, დროს ვერ გაუძლოო და, მათდა საბედისწეროდ, განაჩენიც ჭეშმარიტია...

ხოლო ნებისმიერი მაღალმხატვრული ხელოვნების ნაწარმოები, რომელიც ზეციური და მიწიერი მადლითაა სავსე, ულმობელ დროსთან მედგრად მორკინალი და მარად გამარჯვებულია. ასეთ ხელოვანთა ჯგუფს წარმოადგენს მრავალი და მრავალი; ამ-

ჯერად, მხოლოდ რამდენიმეს დავასახელებ: ესენი გახლავთ ვინსენტ ვან გოგი, გოგენი, რემბრანდტი, ამადეო მოდილიანი, ნიკო ფიროსმანაშვილი, ტანჯული გრიგოლ რობაქიძე, განწირული ტიცციან ტაბიძე, უცნობი ნიკო სამადაშვილი, შეწირული ლადო ასათიანი, კონსტანტინე გამსახურდია და წამებული ტერენტი გრანელი.

ტერენტი გრანელის შექმნილი ლექსი-პორტრეტი „ნიკო ფიროსმანაშვილზე“ ხომ საოცრებაა ლექსთა შორის; მგოსნის თანამედროვე და მისივე ბედის თანაზიარ მხატვარ ფერმწერზე, უსაზღვროდ, ღრმად ნაგრძნობი, განცდილი და შინაგანი ელექტრონული მუხტით დანერილი ლექსი, მხოლოდ და მხოლოდ ნიკო ფიროსმანაშვილის დონის და კატეგორიის მგოსანს შეეძლო... უფრო ღრმად ნაგრძნობი და მხატვრის გენიაში ასე სრულყოფილად ჩახედვა, მისი თავისებურად და სრული ინდივიდით ლექს-ქანდაკებად ჩამოსხმა იშვიათობაა პოეტთა შორის...

ტერენტი გრანელით აღტაცებულს, მე მხოლოდ სულად ქცეულს და ცად ატყორცნილს სად მივანყდე ან რომელ გენიათა

საოცრება-შედეგს შევადარო, რათა მისი შედეგრი შეძლებისდაგვარად გავშალო და ლექსის სიღრმეებში უფრო და უფრო ჩავიხედო; ამდაგვარ, ზეატაცებულ სულიერ მდგომარეობას სწრაფი მოგონებებით მივყავარ პარიზში, ფრანგი გენიალური მოქანდაკის ანტუან ბურდელის მუზეუმისაკენ, სადაც ერთ-ერთ დარბაზში გამოფენილია ლუდვიგ ბეთჰოვენის პორტრეტების სერიალი, მათი დონე და სიდიადე ენით აღუწერელი შთაბეჭდილებაა, საოცრებაა...

აი, ამდაგვარი დიდი სულიერი ძალაა ჩადულაბებული ტერენტის გენიალურ ლექსში „ფიროსმანაშვილი“. ამ ლექსით ტერენტი გრანელი მსოფლიოს პოეზიის შედეგთა გალერეაშია ექსპონირებული... ტერენტის „ფიროსმანაშვილი“ ისევე მარადიულია და უკვდავი, როგორც თავად ნიკო ფიროსმანაშვილის მხატვრობა...

ერთხელ კიდევ წავიკითხოთ ეს ცოცხალი სულით სავსე ლექსი და მჭიდროდ მიუახლოვდეთ ტერენტი გრანელს.

*შენ დაგედვენა სამიკიტნო რკინის
რაზებით,*

ყალბი არღნებით განუხებდა ღამე
წვიმაში,
არ კადრულობდი შებრალებას ბედის
წინაშე,
დაგდევდა ლანდი, მთვარისაგან გა
ნაბრაზები.
ჩუმად გენვია საოცრების რუხი
ხაზები,
ფარულ კოშმარებს ატირებდი სევდის
მინაში,
შენ არ იცოდი დამშვიდებით ყოფნა
ბინაში
და ღამის ლოთებს დაეძებდი ღვინის
თასებით.
ლოცვით ამსხვრევდი ზიარებას
სასაფლაოზე,
სისხლიან მკერდით აიტანე ბროლის
არმაზი,
ანთებულ მხატვარს საიქიო ალბათ
გაოცებს.
შენი ოცნება ისვენებდა წითელ
ნარმაზე,
ცოდვილ ქალაქში დადიოდი ჩოხის
ამარა,
საშინელებამ უცნაურად დაგასამარა.

ნიკო ფიროსმანაშვილის, ვიმეორებ, ზეციურ სიმაღლეებზე მისვლა მხოლოდ და მხოლოდ ტერენტი გრანელივით ანგელოზის სულის და სინმინდის მგოსანს შეეძლო...

ორივე გენიაა, წმინდანებია კოსმიურ სივრცეში... ვიყოთ ძლიერნი, მართალნი და ნუ შეგვაშინებს მათი ნიჭის და ზეციურობის უსასრულობა: უჩვენოდაც ხომ ისინი უფალთან მარადიულობაში არსებობენ...

როგორც ყველა საფლავი სდუმს, ასევეა, რა თქმა უნდა, ტერენტის საფლავიც მარადიულ დუმილშია ჩაძირული, მაგრამ არა!.. ის ჩვენს, ამ საკვირველ დროშიც აფორიაქებულია, მოუსვენარია. მისი საფლავის გარემოში კოსმიური მოძრაობაა აწრიალებული და აწენილი. სულიერი უკმარისობაა, სადაც უსაშველო ობლობაა და ყოვლისმომცველი მთლიანობის შემანარჩუნებელი მთავარი რგოლიც საცოდავად ამოვარდნილია და მგოსნის სულის უსასრულო ძიებით ხეტიალია; ტერენტი გრანელის წამებული ძვლების საშინელი სევდაა ყველგან; ჩვენთან, თქვენთან და...

მისი ქვითკირად ქცეული ძვლები დღენიადაგ ელოდება იმ ტრიუმფალურ სი-

მალღეს და პოეზიის ანგელოზთა სავანეს, რომელსაც ჰქვია „ქართული მთანმინდა“; და მერმე დაივანებს ის წმიდა დავით გარეჯელის პირველადი წმიდათა-წმიდა მღვიმედ, ან სული მისი გაფრინდება იქ, რომელი ცის უსასრულობისაკენ თავად ოცნებობდა. მერმე დაინყება კოსმიურ სივრცეში მგოსნის პლანეტებს შუა უწყვეტი თანამგზავრობა და მარადიულად ლექსთ მოფენა...

შუალამისას, ვარსკვლავები რიგრიგად ჩამობრძანებულან ზეციდან მინამდე: ია-იებად ქცეული, ტერენტის სული კონებად დაუკრეფიათ და ზეცად აუტაცნიათ, ყოველ ვარსკვლავიან უმთვარო ღამეს ასე მეორედებაო უსასრულოდ.

რეზო ემელიანე ადამია

ციხის ელვია

ღამეა, ცაზე ვარსკვლავი ერთი,
მიღვიძებს გულში სხვანაირ იმედს.
ეს ჩემი სული — ლანდია ღმერთის,
ეს ჩემი გრძნობა — გრიგალი მძიმე.

მე მაშინ მოველ — მზე ანთებული,
როცა მოქროდენ ხმები სხვა ზარის.
როცა სალამო დამშვიდებული
იდგა სივრცეში ლურჯი ზღვასავით.

ჩემი ცხოვრების საგანი გახდა:
გლოვა, დუმილი, და განვალება
და ვფიქრობ: სადღაც უხილავ ბალთან
დღეს ჩაიარეს უცნობ ქალებმა.

აქაც ჩემს ახლო სხვები დადიან,
ვიღაცა მიყავს, და გარბის ეტლი
ეხლა სიცოცხლე ჩემთვის ლანდია,
რღაც სხვა მინდა სიკვდილზე მეტი.

მორჩა, ქუჩაში ვერ გამოვჩნდები,
თბილისი დარჩა თვალების გარეთ,

სადღაც ყეფს ძალღი დროგამოშვებით,
და საცოდავათ კიღია მთვარე.

რა ვქნა, ვერ უძლებ ამნაირ წამებს,
და იმედისთვის არ მყოფნის ძალა,
და ვარსკვლავების მზიდველი ღამე
მძიმე ქვასავით ეცემა ქალაქს.

ექსპურსია ცისკენ

ისევ სიშორის ცეცხლი მიზიდავს,
არ მინდა გული სამარეს მივცე;
მე ხომ მინდოდა გასვლა მიწიდან,
მე ხომ მინდოდა გაფრენა ცისკენ.

იქ უხილავი მხარე მიცდიდა,
და ნიალისნი უსაზღვრო სივრცე:
მე ხომ მინდოდა გასვლა მიწიდან,
მე ხომ მინდოდა გაფრენა ცისკენ.

იმ პლანეტებზე ფიქრი მიმძიმდა,
და გაგიჟებას ველოდი ისევ.
მე ხომ მინდოდა გასვლა მიწიდან,
მე ხომ მინდოდა გაფრენა ცისკენ.

ისევ სიშორის ცეცხლი მიზიდავს,
არ მინდა გული სამარეს მივცე.
მე ხომ მინდოდა გასვლა მიწიდან,
მე ხომ მინდოდა გაფრენა ცისკენ...

ჰანო სარაჯიშვილს

დაეშვა ფარდა, დაბნელდა სცენა,
შენყდა შრიალი და მისტერია.
ვანო! აღსრულდა შენი სიმღერა:
„თავო ჩემო, ბედი არ გინერია!“

და ახლა ირგვლივ გლოვის წამია,
წამია გლოვის, ცრემლების გარდა.
ქართულ სცენაზე მძიმე ლამეა,
ქართული სცენა დამგლოვიარდა.

შენ გადაფრინდი სინათლის იქით,
რომ მხოლოდ ნისლი იყოს კარავი.
და გვირგვინების მწუხარე რიგი
ახლა შენს მაღალ კუბოს ფარავენ.

დღეს აღარა ხარ, ძვირფასო, მაგრამ
ჩვენთან ელვარებს შენი ნათელი.
სამწუხაროა, რომ ასე გაჰქრა
შენი ხმა: ცეცხლი და ჟრუანტელი.

დაეშვა ფარდა, დაბნელდა სცენა,
თვალები მაინც შენ გიცქერიან.
ვანო! აღსრულდა შენი სიმღერა:
„თავო ჩემო, ბედი არ გინერია!“

მიცვალებულის დღიურიდან

(თემა სიკვდილის შემდეგ)

შენ ვერ მიხილავ და ნურც დამეძებ,
სადღაც წამიღეს ბნელი მკლავებით.
მე წუხელ მოვკვდი შუალამეზე,
როდესაც კრთოდენ ცის ვარსკვლავები.

დაბნელდა სივრცე, დაბნელდა ბინა,
დამგლოვიარდენ სახლის მინებიც.
მე თეთრ კუბოში ჩუმად მეძინა,
მოქონდათ ვარდი, და გვირგვინები.

აღბად ჩემ სიკვდილს გრძნობდა
სოფელიც.
(ვერ დავბრუნდები მე ბურუსიდან).
მკვდარი ვიყავი და უგრძნობელი,
ღია სამარე ჩემ გულს უცდიდა.

და ეცემოდენ სადღაც წვიმები,
შორეულ ღრუბლის სანაპიროდან.
კუბოსთან იდგენ სერაფიმები,
და ღვთისმშობელი ჩემზე ტიროდა.

არც შორეული დების ლოცვები,
ჩემს გადარჩენას ხელს არ უწყობდა.
მიმასვენებდენ ანგელოსები,
და კუბოს ქრისტე წინ მიუძღოდა.

სიკვდილის შემდეგ

დადგება ზამთარი...
მოვკვდები ღამით, გათენებისას, როდესაც
საც გარეთ
იქნება ზამთრის გაცივებული მთვარე
და ყინვა.
სიკვდილის წინ მომაგონდება თბილისის
ღამეები
და ჩემი უნაზესი და: ეს ორი შეერთებული
კოცონი,
რომელიც მწვავდა მე ყოველთვის...

ასე გათავდება სინათლე, გაქრებიან მოგონების წამები.
გადავეცემი სიკვდილის მდუმარე ხელებს.

ჩემი წამებული სხეული შეუერთდება
მსოფლიო ელემენტებს.

და მე ვიგრძნობ უმაღლეს მოსვენებას.

ჩემი კუბო იქნება სადა

და პროცესია უცრემლო.

მე დამასაფლავენ შუადღის ორ საათზე
თბილისის ახლო.

ჩემი დაკრძალვის დღეს აიშლებიან ფერადი
ღრუბლები და

ამოვარდება შორეული გრიგალი.

ბალდახინი, რომელიც წაიღებს ჩემს
ცხედარს, იქნება

თეთრი და მოძველებული. პანაშვიდს
გადამიხდის ვინმე

უბრალო მღვდელი, რომელსაც არ ექნება
ნაკითხული

ჩემი სისხლიანი წიგნი „Memento mori“ არ
შევეცოდები

მღვდელს, რომელსაც არ ეცოდინება
ჩემი დაფერფლილი

სულის ისტორია. მხოლოდ ცხედართან
მდგომ პოეტებს

მოაგონდებათ ჩემს დანისლულ ლექსებიდან:
სტრიქონები.

მოვა უიმედობა.

პანაშვიდი გათავდება ქარში.

ჩემს ცხედარს ნელა ჩაუშვებენ სამარეში.

და პირველ მინას სახეზე მომაცრის ვინმე უხეში

მესაფლავე.

კუბოს ფიცარზე შეწყდება უკანასკნელი გუგუნნი

მინის და ქვების.

პროცესია დაიშლება.

მე და სიჩუმე დავრჩებით მარტო.

გზაში ისაუბრებენ ჩემზე.

დალამდება...

მე შემეშინდება მარტო სასაფლაოზე, ღამით.

დავტოვებ კუბოს და ტანშიშველი გამოვიქცევი სამარიდან,

და გიჟივით ვიკივლებ, რომ მომემშველონ, რომ დამიფარონ.

არავინ იქნება ჩემი მხსნელი, ისევ დავეცემი, თავს

ვიგრძნობ სამარეში და კვლავ მივეცემი ძილს დაუსრულებელს.

ნათელივით თავზე დამადგება ჩემი განუყრელი

და — სიჩუმე.

თეთრად დასუდრული იქნება მთელი ქვეყანა.

ის სოფელი, სადაც მე დავიბადე, დაემსგავსება უდაბნოს.

გაივლის ზამთარი წვიმით და ქარებით. დადგებიან გაზაფხულის დღეები.

შეიფოთლება სასაფლაო.

კვირა დილით, როდესაც ყველა მლოცველისათვის

გაიღება ეკლესიის კარები, ჩემს საფლავთან

დაფიქრებული

მოვა ვინმე ქალი, მოიგონებს ჩემს დამწვარ სახეს,

მოიგონებს ჩემს წამებას და შევეცოდები.

ასე გაივლიან საუკუნეები.

ჩემს საფლავს დაადგება მზე შორეულ რიცხვის.

ჩემს მიერ უხილავ საღამოს ბინდი დაფარავს

მივიწყებულ ლოდებს და ჩემი საფლავიც შეიმოსება სიბნელით.

წამოვა წვიმა, ქარიშხალი და მოწყენილ საფლავზე

დამაყრის ყვითელ ფოთლებს. ასე დროთა შავი

ნვეთებით დახავსდება ჩემი სამარე, ზედ
წამოიზრდება

ბალახი.

ზაფხულში, საღამო დროს, ჩემს საფლა-
ვს ჩაუვლიან

თეთრად გამონყობილი ქალები, შორს,
სარკესთან

უცნობი თითები დაუკრავენ როიალს.

დილაადრიან უიმედოდ იკივლებენ
ორთქმავლები.

მოვა კვირადღე და ჩემს ახლოს დარე-
კავენ

ზარებს, აანთებენ სანთლებს.

დაიღლებიან ხელაპყრობილი მლოცვე-
ლები.

წირვა გათავდება.

საყდარს დაკეტავენ, ხატები დამწყვ-
დეულ ტუსაღებივით

დარჩებიან შიგ. და სასაფლაოს ჩხავილ-
ით გადაუფრენს

ყვავი.

გაქრება თვალები, რომელზედაც ესვენა
თბილისის

ღამეები მძიმე ლოდებივით.

და ჩემი სამარის სამუდამო დარაჯი
იქნება ჩემი უნაზესი და — სიჩუმე.

შინაარსი

წინათქმა	3
„ტერენტი გრანელში ზეციური სახე და სულის კოსმიური კულტურა“	7
ვედრება უფალთან	26
მე და გალაკტიონი.....	27
* * *	28
ზამთრის მოახლოება.....	29
გულიდან სისხლის წვეთები	30
გაზაფხულის საღამო.....	33
მგოსანში კოსმიური ფეთქვა და სულიერი ნგრევაა	34
ღამის მოუსვენრობა.....	47
* * *	48
* * *	49
Marguerite	50

ლამის მოუსვენრობა.....	51
* * *	52
ტერენტი გრანელის ლექსად მოქცევა და ტკივილად წასვლა.....	56
ციხის ელეგია.....	108
ექსკურსია ცისკენ.....	110
ვანო სარაჯიშვილს	111
მიცვალებულის დღიურიდან	112
სიკვდილის შემდეგ.....	113

სამომცემლო ჯგუფი

ლაშა გადელია

მართა ნიკლაური

ილია ხელაია

გამომცემლობა ინტელექტი

თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზირი 17ბ

ტელ.: 25-05-22, 91-22-83, 8 (99) 55-66-54

ფაქსი: 91-22-83.

intelqti@caucasus.net